Posamezni izvod 40 grošev, mesečna naročnina 2 šilinga

V. b. b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI | CELOVEC, ČETRTEK, 1. XI. 1951 | ŠTEV. 77 (446)

Prihodnja številka „Slovenskega vestnika“ izide zaradi praznika v sredo

Enake pravice in enake dolžnosti za vse

Danes prinašamo izvlečke iz govora, ki ga je imel tajnik Slovenske kmečke zveze Blaž Singer na velikem zborovanju slovenskih kmetov dne 25. oktobra t. l.:

Pred 19. leti smo imeli prvič in zadnjič možnost, da po lastni presoji volimo svoje zastopnike v svoje poklicno stanovsko zastopstvo, ki je takrat dobilo ime Kmetijska zbornica. Pred njeno ustanovitvijo je o vprašanjih kmetijstva na Koroškem odločal in uravnaval njegov razvoj edino Schumyjev duh, ki je z Landbundom bil utelešen v Deželnem kulturnem svetu. Vse delo Deželnega kulturnega sveta se da v nekaj besedah označiti tako-le: **Pomagati in dajati je treba tistim, ki imajo vsega dovolj in ki na svoji gospodarsko-razvojni poti prednjačijo pred vsemi drugimi.**

Komanda v Deželnem kulturnem svetu je šla iz velenemških in nemško-šovinističnih vrst. Zato so bili naši kraji tudi v reševanju kmetijskih problemov žrtev velenemškega pohlepa.

Primerov pristranskega dela Deželnega kulturnega sveta v škodo našim krajem bi lahko našteli celo vrsto. Vsaka vas, ja vsaki kmetovalec ve nekaj povedati.

Zato ni bilo čudno, da se je skoraj polovica kmetov po naših krajih leta 1932 — ko je volila svoje zastopnike v Kmetijsko zbornico — kljub vsem propagandnim manevrom Landbunda in navzlic zaostalim pogledom na kmečka in agrarnopolitična vprašanja med nami Slovenci odločila za našo Kmečko zvezo in za njene kandidate — za ljudi iz svoje srede. Žal je bil čas udejstvovanja izvoljenih zastopnikov v Kmetijski zbornici prekratek, da bi rodil potrebne sadove dela, še bolj pa je škoda tega, da smo bili takrat veliko preveč nesamostojni in se po nepotrebnem delali bolj odvisne, kot pa smo dejansko bili.

Leta 1936 so morali izvoljeni zastopniki v krajevnih in okrajnih kmečkih odborih ter v Kmetijski zbornici zapustiti svoja mesta, in dati prostore drugi garnituri nemške zemljiške, komandiranja navajene gospode v „Bauernbundu“. Ta gospoda je zapeljala Kmetijsko zbornico spet nazaj v stare vode landbundovske komande. To komandiranje kmetom od zgoraj se je — čeprav pod spremenjenimi imeni z drugimi garniturami držalo skozi petnajst let. Svoj konec bo našlo in mora najti 25. novembra — ko bomo šli drugič na svobodne volitve.

To obdobje je naravno prizadejalo našim krajem še večjo gospodarsko škodo in jih vrglo v še večjo zaostalost. Izmed številnih udarcev in gospodarskih krivic se spomnimo samo preganjanja naših ljudi z rodne zemlje in naseljevanja tujcev, spomnimo se množičnih izselitev in zaporov, nasilnih mobilizacij, zapostavljanj pri dodeljevanju delovne sile in pri dodelitvah gospodarskih potrebščin ter izžemanju naših krajev pri oddajah za časa vojne in v prvih povojnih letih. Pa tudi v skrbi za zboljšanje naših gospodarskih prilik se ni nič zgodilo.

K zavestnemu zapostavljanju in zanemarjanju naših krajev pa se je pridružilo prav tako namerno razdvajanje kmečkega ljudstva in cepljenje naših vasi, netenje nestrpnosti, da bi nas lažje obvladali in spravili na kolena. Kakor koli je že prišlo, vsakikrat so bili naši kraji pri dodelitvah zapostavljeni in prav zaradi tega potem pri dolžnostih do države preko zmogljivosti obvezani. **Koroška je bila in je razdeljena na več vredni nemški del in na manj vredni slovenski del dežele.** To je zasekalo po naših vaseh globoke rane in povzročilo milijonsko škodo.

Ko gre sedaj obdobje komandiranja zemljiške gospode v Kmetijski zbornici h koncu, ne moremo drugače, kakor pa da ugotovimo: **Vsi, ki so kedaj koli bili poklicani in so stali na odločilnem mestu, da ščitijo in branijo kmečke interese, da skrbijo za napredek in razvoj našega kmetijstva, so sokrivi na tem, da je kmetijstvo naših krajev utrpelo neprecenljivo in nepopravljivo gospodarsko škodo. Sokrivi so vsi merodajni gospodje od ÖVP v Celovcu, Beljaku in Velikovcu enako kakor so sokrivi hujskači nekdanjega Landbunda in Landesbauernschafti, ki vzdigujejo svoje glave iz svojega zatočišča bodisi v „Österreichische Volkspartei“ in njenem Bauernbundu, bodisi v VdU-ju in njegovem Unabhängige Bauernschaft.** Vsi so ravnali z našimi kraji dosledno po načelih agrarnega politika in duhovnega očeta zapostavljanja in zanemarjanja našega kmetijstva, Vincenca Schumyja. Tej politiki z našimi kraji hoče Kmečka gospodarska zveza napraviti konec. Izrecno ugotavljamo, **da dosedanji potiki v Kmetijski zbornici ne bodo napravili konec ne Arbeitsbauernbund in ne Unabhängige Bauernschaft, temveč da bo konec napravljen samo če bodo vsi, ki jim je lastna in svojih sosedov bodočnost resno pri srcu, če bodo vsi, ki ljubijo svojo zemljo, volili Kmečko gospodarsko zvezo. Za KGZ oddani glas pomeni nezaupnico vsem režimom prošlosti in vsem političnim strankam, ki izrabljajo težnje in potrebe v svoje ozke strankarske namene.**

Govornik je nato podrobno poročal o krivičnem dodeljevanju sredstev za pomoč in pospeševanje koroškega kmetijstva in pri tem nakazal, kako pristransko je ravnala kmetijska zbornica. Na podlagi številk je dokazal, da so bile naše slovenske vasi zapostavljene v vsakem oziru in da je bilo vse razdeljevanje pomoči le utrjevanje postojank ÖVP-Bauernbunda. Nato pa je spet dobesedno dejal:

Zato se obračamo na vse volilce našega ozemlja in jih svarimo: **Ne bodite brezbrižni ob volitvah. Pretehtajte resno in stvarno, komu boste zaupali svoj glas. Ne pustite se zavajati od lepih fraz in jalovih zagotovil. Edino, kar more vsem in vsakemu koristiti, je, da se strnete v Kmečki gospodarski zvezi in volite na odgovorna mesta ljudi iz svoje srede, ki nimajo omadeževanih rok nad našo skupno usodo in ki imajo poguma dovolj, da se bodo zoperstavili poskusom obnavljanja iste politike v Kmetijski zbornici in v okrajnih kmečkih zbornicah. Vsaka druga odločitev pomeni nadaljnje cepljenje glasov, slabljenje naše prepotrebne skupnosti na vasi. Vsak oddan glas, ki bo oddan za Unabhängige Bauernschaft, pomeni držanje lestve gospodi prošlega in sedanjega režima, ki sta nam prizadejala toliko škode. Ne volite več nobene stranke, katere kandidati so vam pomoč v vaših težavah v odločilnem trenutku odpovedali in vas pustili ob strani kot žrtve svojih strankarskih interesov. Na volitve 25. novembra gremo vsi pod zastavo Kmečke gospodarske zveze in z načelom:**

Proč z dosedanjim strankarskim protežiranjem posameznikov, proč z neodgovornim razmetavanjem sredstev, ki so jih potrebni vsi, proč z osebnimi koristmi na račun naše skupnosti, proč s komandiranjem veleposestnikov v Kmetijski zbornici. V Kmetijski zbornici ne sme več vladati načelo strankarskih protekcij, temveč načelo pravičnosti:

„ENAKE PRAVICE IN ENAKE DOLŽNOSTI ZA VSE TER ENAKO POMOČ VSEM, KI SO JE POTREBNI.“

KMETOVALCI

od Šmohorja do Labuda, od visokih Gozdanj in Djekš do grap Železne Kaple in pobočij Karavank

Vsi, ki so pred letom 1932 in v zadnjih 15 letih bili poklicani, da skrbijo za vas, da branijo kmečke gospodarske koristi in uravnavajo razvoj kmetijstva, so vas zavestno zapostavljali.

Koroška je že desetletja razdeljena na več vredni nemški del in na manj vredni jezikovno mešani del dežele, kar je prizadejalo našim krajem neprecenljivo gospodarsko škodo.

Odločujoči činitelji političnih strank sedanjega javnega življenja so odgovorni za vašo gospodarsko in kulturno zaostalost, za razcepljenost in nestrpnost po naših vaseh.

Nastale razmere zahtevajo za popravo povzročene škode in za gospodarski in kulturni napredek naših vasi skupnost in nerazdružljivost vseh, onih, ki sami obdelujejo svojo zemljo. Samo tako bo vsem in vsakemu pomagano.

Lastniki in najemniki polja in gozdov ter užitkarji združite se zato v

„Kmečko gospodarsko zvezo — Bauern-Wirtschaftsbund“

„Kmečka gospodarska zveza“ vas bo zastopala v Krajevnem kmečkem odboru, v odboru Okrajne kmečke zbornice in v Kmetjiski zbornici.

„Kmečka gospodarska zveza“ je proti vsakemu vnašanju strankarstva v naše skupne kmečke zahteve; ona hoče združiti vse kmetovalce naših krajev na podlagi skupnih kmečkih gospodarskih zahtev.

NAŠE ZAHTEVE:

Na Koroškem, posebej pa v Kmetijski zbornici, še vedno velja krivični način posamičnega pospeševanja kmetijstva in pomoči kmetom. Od 34.000 kmetov je v zadnjih šestih letih dobilo denarno pomoč samo 3.000 kmetov. Kmetijsko zbornico pa moramo vzdrževati vsi. Zato tam ne sme vladati načelo strankarskih protekcij, temveč načelo pravičnosti:

Enake pravice in enake dolžnosti za vse ter enako pomoč vsem, ki so je potrebni!

Ob istih naravnih pogojih imamo v deželi najnižje pridelke na polju in naše krave dajejo najmanj mleka. Za odpravo te zaostalosti še nikoli nismo dobili potrebne pomoči.

„Kmečka gospodarska zveza“ zahteva zato:

1. pomoč za zvišanje pridelkov vseh vrst poljskih rastlin;

2. izdatne prispevke za dvig naše živinoreje, predvsem k nakupu plemenskih bikov, k živinorejsko-selekcijskemu delu ter k zatiranju in zdravljenju kužnih bolezni;

3. pomoč pri obnovi travnikov in pašnikov ter pri zasaditvi kmečkih gozdov;

4. posebno skrb za olajšavo kmečkega dela, v prvi vrsti v gorskih predelih, posebno pa še pomoč za razbremenitev kmečke gospodinje.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Enakopravnost je pogoj

Avstrijski tisk je na vidnem mestu objavil vest poročevalske službe AND, ki pravi, da je predsednik jugoslovanske narodne skupščine Moša Pijade v intervjuju izjavil, da Jugoslavija ne postavlja svojih ozemeljskih zahtev do Avstrije, **toda pod pogojem, da bodo deležni koroški Slovenci v Avstriji enakih pravic kakor različne manjšine v Jugoslaviji.**

Večji del resnega avstrijskega tiska je očividno razumel strogo pogojno vsebino te izjave in spričo nerešenega nacionalnega vprašanja na Koroškem ni prezrl njenega bistva. Morda prav zaradi tega ni zapadel v preuranjeno politikantsko omotico in se je vzdržal nestvarnih in stanje na Koroškem potvarjajočih komentarjev in praznih fraz, ki samo bijejo resnici v obraz. Na Koroškem je na to neodgovorno pot zdrknila: „Die Neue Zeit“, nakar ji je v Gradcu sledila „Kleine Zeitung“. Oba lista skušata tudi to pot brez sramu zanikati neenakopravni položaj slovenskega ljudstva na Koroškem z drzno in hkrati smešno trditvijo, da je Avstrija že od nekdaj naravnost vzorno ravnala s koroškimi Slovenci. Da se pri tem kdo sklicuje celo izrecno na tozadevno „tradicijo velike avstrijske monarhije“, ni več znak politične nevednosti, temveč za drugo polovico dvajsetega stoletja naravnost porazne mentalitete. Vsaj od resnejših ljudi okrog „Die Neue Zeit“ bi pravzaprav morali pričakovati, da znajo kolikor toliko stvarno oceniti narodnostno politiko avstro-ogrske monarhije, ki je predvsem prav zaradi tega tako neslavno končala, ker ni bila sposobna in ni hotela dati prebujajočim se narodom enakopravnega življenja. Prav tako pa bi tudi „Die Neue Zeit“ morala vedeti, da je nacionalna politika na Koroškem za časa prve avstrijske republike v veliki meri dovedla do tega, kar se je z našim ljudstvom dogajalo v času nacističnega nasilja.

Za nas koroške Slovence ima izjava, kakor jo je objavil avstrijski tisk, jasno vsebino: popolno nacionalno enakopravnost ne v lepih besedah, temveč v prepričljivih in vidnih dejanjih, enakopravnost kakor jo uživajo nacionalne manjšine v socialistični Jugoslaviji, na primer Italijani na Reki in v Istri.

Italijani v Istri imajo svoje italijanske ljudske šole, svoje gimnazije, učiteljišče in strokovne šole ter tehnično fakulteto v Reki. Na univerzi v Ljubljani in Zagrebu se lahko pri izpitih poslužujejo svojega italijanskega materinega jezika. V oblastnih organih in uradih so enakopravno zastopani. Italijanščina je s hrvaščino enakopravna v vsem javnem življenju. Povsod tam, kjer prebivajo poleg Hrvatov tudi Italijani, so napisi na vseh uradih, javnih poslopjih in podjetjih v obeh jezikih. Uradi od najnižjega do najvišjega ter ustanove poslujejo osebno in pismeno tudi v italijanščini. V republiškem in zveznem parlamentu govorijo italijanski poslanci v svojem jeziku. Vse italijanske kulturne, vzgojne, športne in gospodarske ustanove, gledališča, tisk, knjižnice itd. uživajo isto izdatno materialno in finančno pomoč socialistične države kakor hrvaške. Zastraševanje, težnja po asimilaciji, potvarjanja narodnostnega stanja so socialistični Jugoslaviji prav tako tuja in odvratna, kakor gospodarski in socialni pritisk. Industrializacija in tehnični napredek ne služita nacionalnemu odtujevanju, temveč kulturnemu dviganju in gospodarskemu razvoju vsega prebivalstva ne glede na jezik in narodnost.

Take pravice tudi za koroške Slovence je Moša Pijade postavil za pogoj veljavnosti njegove izjave. Razvoj demokracije v Avstriji in še posebej na Koroškem bo moral napredovati mnogo hitreje kakor v zadnjih šestih povojnih letih, če je Avstrija voljna uresničiti tudi pri nas tako enakopravnost kakor so je deležne manjšine v Jugoslaviji. Po odločitvi štirih velesil v Parizu so si koroški Slovenci zastavili za cilj svoje borbe prav tako dejansko in popolno enakopravnost. V pogojih take enakopravnosti meje ne bodo več trgale prirodne skupno-

sti posameznih narodov — in taka prirodna neločljiva skupnost je tudi slovenski narod vključno s svojim sestavnim delom koroškimi Slovenci. V pogojih vse bolj skupnih ekonomskih interesov in skupne borbe za napredek, v pogojih vse močnejših tendenc k zmagi socializma ne bodo meje ločevale niti različnih narodov sosedov, pač pa jih bodo povezovale v duhu bratstva in miroljubnega sožitja.

Tako razumemo koroški Slovenci uvodoma citirano izjavo. Če jo bo brez izbegavanja v tem smislu doumela tudi vsa avstrijska javnost, bo to obema samo v korist, v korist bo pa tudi utrjevanju mednarodnega sodelovanja in krepitvi miru v svetu.

Izvolimo si ljudi iz svoje srede

Tukaj objavljamo kandidate Kmečke gospodarske zveze za volitve v deželno kmetijsko zbornico in v okrajne kmečke odbore, ki so bili na predlog volilnega odbora soglasno izvoljeni na zborovanju 25. oktobra. Oni so nam porok, da brezvestni ljudje v bodoče ne bodo več mogli izrabljati v ozke strankarske koristi tako važnih ustanov, kot so deželna kmetijska zbornica in okrajni kmečki odbori.

KANDIDATI ZA OBČNI ZBOR KMETIJSKE ZBORNICE

1. **Janko Ogris**, pd. Miklavž v Bilčovsu
2. **Tomaž Dumpelnik**, pd. Dumpelnik v Štebnu pri Globasnici
3. **Janko Janežič**, pd. Janežič v Lešah
4. **Jožef Brandstätter**, pd. Vaguta v Bistrici na Zilji
5. **Mirko Kumer**, pd. Črčej na Blatu
6. **Miha Švegl**, pd. Ježep v Lobniku
7. **Boštjan Male**, pd. Činkovc na Šentjanških Rutah
8. **Janko Ulbing**, pd. Jurč v Ločah
9. **Joža Medved**, pd. Goli v Krčanjah
10. **Janez Urank**, pd. Kavh v Encelni vesi
11. **Janko Olip**, pd. Kališnik na Šajdi
12. **Pavel Zima**, pd. Leben v Pulpačah pri Šentilju

KANDIDATI ZA ODBORE OKRAJNIH KMEČKIH ZBORNIC

Beljak:

1. **Peter Kofler**, pd. Vavčar v Štebnu
2. **Janko Janežič**, pd. Janežič v Lešah
3. **Jaka Reichman**, pd. Jesenik v Lipi
4. **Jože Brandstätter**, pd. Vaguta v Bistrici na Zilji
5. **Florijan Krištof** v Dragožičah
6. **Vinko Gröblacher**, pd. Hofovc v Deščicah
7. **Janez Mertel**, pd. Pranger na Brnci
8. **Franc Resman**, pd. Tratnik v Ledenicah
9. **Janez Grafenauer** v Trdaničah
10. **Franc Obilčnik**, pd. Lipej v Lešah
11. **Janko Ulbing**, pd. Jurč v Ločah
12. **Jože Miklavčič**, pd. Ščedemnik v Št Janžu pri Št. Jakobu
13. **Pavel Zima**, pd. Leben v Pulpačah
14. **Janko Zwitter**, pd. Abuja v Zahomcu

Celovec:

1. **Lovro Kramer**, pd. Janšej v Holbičah
2. **Boštjan Male**, pd. Činkovc na Šentjanških Rutah
3. **Jože Križnik**, pd. Poganič v Šmarjeti
4. **Tomaž Koban**, pd. Šmon v Št. Kandolfu
5. **Tomaž Ogris**, pd. Kopajnik v Tucah
6. **Janez Kelih**, pd. Zg. Mlečnik v Selah — Zg. Kot
7. **Tomaž Sabotnik**, pd. Kurnik na Plešerki
8. **Jožef Reichman**, pd. Linčej na Mošenici
9. **Anton Fajnik**, pd. Ucar v Svečah
10. **Andrej Anderwald**, pd. Oželj na Suhi
11. **Tomaž Ogris**, pd. Pošnikar v Slov. Plajberku
12. **Janez Einspieler**, pd. Sramsičnik v Zg. Vesci
13. **Matevž Šlemic**, pd. Štamc v Kapli
14. **Šiman Šlemic**, pd. Krajovc v Resnici

Velikovec:

1. **Miha Kačnik**, pd. Joger v Škocijanu
2. **Mirko Kumer**, pd. Črčej na Blatu
3. **Štefan Marktl**, pd. Rebaldi v Sv. Miklavžu
4. **Miha Švegl**, pd. Ježep v Lobniku
5. **Vinko Pečnik**, pd. Bicelj na Rutah
6. **Jože Nedved**, pd. Goli na Krčanjah
7. **Jože Možina**, pd. Žlinder v Dobu
8. **Valentin Karicelj**, pd. Karicelj v Polesni
9. **Janez Kolenik**, pd. Šimon v Borovju
10. **Janez Šumnik**, pd. Kos v Kazazah
11. **Florijan Šturm**, pd. Šturm v Mokrijah
12. **Franc Wutte**, pd. Žerjak v Peclju pri Galiciji
13. **Šimen Ošep**, pd. Grubelnik iz Vovbrske gore
14. **Filip Lutnik**, pd. Krištan v Žvabeku
15. **Anton Knez**, pd. Zg. Tavčman v Lobniku
16. **Blaž Smolnik**, pd. Pavlež v Pogrčah

Hočemo čez vse umetne in naravne mejnike ostati neločljivo povezani v enotni slovenski kulturi

Zadnjo nedeljo je bil v Trstu V. redni letni občni zbor Slovensko-hrvatske prosvetne zveze, ki so se ga udeležili delegati vseh zamejskih Slovencev.

Občni zbor je s pozdravnim govorom otvoril predsednik SHPZ prof. Andrej Budal, ki je izrazil veselje nad navzočnostjo tudi delegatov ostalih zamejskih Slovencev iz Gorice in Koroške in poudaril posebno potrebo po enotnosti vseh zamejskih Slovencev v borbi za njihove kulturne pravice.

Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu je zastopal predsednik dr. Franci Zwitter, ki je v svojih pozdravnih besedah med drugim dejal:

Koroški Slovenci spremljamo vašo borbo, ki je naši v marsičem podobna, ki pa nam je v njeni doslednosti in odločnosti vzor in pobuda. Zavedamo se, da je od vaše usode odvisna tudi naša usoda, ker smo pač na usodnem ozemlju, kjer se križajo interesi velikih.

Stoletja živimo na tej naši zemlji in smo si ustvarili lastno kulturno zgradbo, ne da bi pri tem ovirali kdaj koli kateri koli sosedni narod v njegovem vsestranskem razvoju. Zato ne razumemo zakaj bi bili v napotje danes, zakaj naj bi se sedaj umaknili iz te naše zemlje.

Čeprav ne razumemo, da naj bi naša, v resnici obrambna borba bila osvajalna ali ekspanzivna ali, — kakor tudi pravijo, — šovinistična, vsekakor nočemo samovoljno podirati političnih mejnikov, ki bi v dvajsetem stoletju, ko se toliko govori o človečanstvu, enakopravnosti, demokraciji in kulturi, ne smeli biti nobena ovira svobodnemu razmahu slehernega naroda. Hočemo pa — in to zavestno — čez vse umetne in naravne mejnike ostati neločljivo povezani v enotni slovenski kulturi, hočemo biti in ostati v kulturnem oziru živi udje slovenskega narodnega telesa, ki mu je Ljubljana srce, Trst pa njegova pljuča.

Prav zato koroški Slovenci čutimo z vašo usodo, prav zato pa tudi ne moremo razumeti raznih izjav o naši usodi. Mislimo, da svojo usodo pač pozna najbolje ljudstvo samo. Zato tukaj v imenu vseh koroških Slovencev izjavljam: Naša usoda nikakor ni zadovoljiva, še manj pa rožnata! Slej ko prej se moramo tudi na Koroškem boriti za najosnovnejše nacionalne pravice; slej ko prej se moramo boriti za enakopravnost avtohtonega slovenskega jezika v javnosti; slej ko prej skušajo nepoboljšljivi narodni nestrpneži izriniti zadnje ostanke slovenščine iz tako imenovanih dvojezičnih šol; slej ko prej nestrpni učitelji potujčujejo našo mladino; slej ko prej velikonemški šovinisti blatijo našo kulturo in predvsem najslavnejšo stran naše zgodovine — narodnoosvobodilno borbo.

Ob tem stanju se tem bolj zavedamo potrebe skupnosti in enotnosti: enotnosti naših vrst na Koroškem in enotnosti vseh zamejskih Slovencev v tesni naslonitvi na naš matični narod, v kulturi pa na slovensko kulturno središče, na belo Ljubljano.

Za predsednikom SPZ je pozdravil še zastopnik Zveze slovenskih kulturnih društev iz Gorice, nakar je začel občni zbor s svojim delom. V izčrpnih poročilih je prišla do izraza živahna razgibanost tržaških Slovencev na vseh področjih kulturnega udejstvovanja. Tudi ta občni zbor je bil mogočna manifestacija kulturne enotnosti vseh zamejskih Slovencev.

Mirovni kongres v Zagrebu

V nedeljo zjutraj je bilo v Zagrebu slovesno zaključeno veliko zborovanje za mir in mednarodno sodelovanje. Nad 150 delegatov iz 23 držav in kolonij se je 5 dni posvetovalo o možnostih za zagotovitev pravičnega in trajnega miru, ki je mogoč le na temeljih iskrenega prijateljskega sodelovanja med narodi.

Ob koncu zborovanja so delegati sklenili resolucijo, ki pravi, da je za ustvaritev, ohranitev in okrepitev miru potrebno spoštovanje naslednjih načel:

1. Spoštovanje neodvisnosti in suverenih pravic držav ter popolnoma enake pravice v medsebojnih odnosih.

2. Vsak narod ima pravico do neodvisnosti in si lahko svobodno izbere svoj gospodarski, politični in socialni ustroj. Seveda mora pri tem upoštevati medsebonjno odvisnost in duh mednarodnega sodelovanja v smislu načel ustanovne listine OZN.

3. Kongres odločno obsoja vsa agresivna dejanja, uporabo sile, gospodarski pritisk, grožnje in razlikovanja v mednarodnih odnosih ter vsa dejanja, ki vodijo tudi nadvladi.

4. Kongres priporoča, naj se Organizacija združenih narodov tako izpopolni, da bo postala učinkovitejše orodje za reševanje vseh mednarodnih sporov ter za utrjevanje medsebojne varnosti. Nadalje priporoča utrjevanje duha in načel ustanovne listine Združenih narodov ter sprejetje v članstvo OZN vseh držav sveta, razen režimov, ki so prišli na oblast z vojaško pomočjo sil osi in ki so jih Združeni narodi že večkrat obsodili.

5. Kolonialno vprašanje je treba rešiti v duhu pravičnosti in priznati vsem narodom pravico do samoodločbe, ker je vsaka rešitev tega problema v smeri nacionalne neodvisnosti pridobitev za mir in mednarodno sodelovanje.

6. Treba je izkoristiti vsako možnost za rešitev mednarodnih težav s pogajanji. Toda velike sile naj ne rešujejo vprašanj, ki se tičejo drugih držav, brez udeležbe le-teh.

7. Bolj srečni člani mednarodne skupnosti naj pomagajo zaostalim deželam. Pomoč naj dajo brez kakršnih koli pogojev, razen teh, da bodo to pomoč uporabili za blaginjo dotičnega naroda in za pospešitev njegovega gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja.

8. V vseh delih sveta je treba zagotoviti spoštovanje človečanskih pravic in osnovnih svoboščin, pravico do dela in socialne varnosti. Vsaki nacionalni skupini v večnarodni državi je treba zagotoviti pravico in dati možnost za gospodarski, socialni, kulturni in politični razvoj.

9. Stalno in odločno si je treba prizadevati, da se doseže uravnovešeno razoroževanje. Končni cilj ostaja še vedno splošna in popolna razorožitev, za kar pa je potrebna ponovna vzpostavitev zaupanja med državami.

10. Pospešiti je treba razvoj kulturnih odnosov med narodi zaradi boljšega medsebojnega razumevanja in mednarodnega sodelovanja, ki bo slonel na spoštovanju različnih narodnih kultur in na vedno večji izmenjavi kulturne dediščine z izmenjavanjem oseb, informacij in sredstev za učenje. Zagotoviti je treba pravico do svobode misli in vere, pravico do popolne svobode govora v okviru zakona in pravico za vsakogar, da se okorišča z vsemi materialnimi in duševnimi sredstvi za izpopolnjevanje svojega znanja.

Kongres miru, ki je začel s svojim delom v torek, dne 23. t. m., je zasedal v zgodovinski dvorani hrvatskega Sabora. Navzočih je bilo nad 150 gostov in delegatov iz raznih evropskih, ameriških, azijskih in afriških držav, zbralo pa se je tudi nad 100 domačih in tujih novinarjev, ki so o delu kongresa obveščali ves svet.

Posebno številna je bila na kongresu jugoslovanska delegacija, ki je štela 34 delegatov. Med temi so bili tudi zastopniki vseh verskih skupin, ki obstajajo v Jugoslaviji, tako monsignor Rittig, apostolski biskup iz Djakova dr. Akšamović in zastopniki muslimanov, medtem ko je južnoslovansko pravoslavno cerkev zastopal škof Vladimir iz Prizrena.

Churchill spet v ospredju

Kakor je že navada v Angliji, da se od volitev do volitev menjata konservativna in laburistična vlada, tako je tudi pri volitvah 25. oktobra zamenjal Attleeja Churchill in s svojimi konservativci zasedel vladnega konja. V drugih deželah kaj takega ni mogoče, angleški volilni sistem pa omogoča, da so laburisti, ki so dobili okoli 270.000 glasov več kot konservativci, ostali pri razdelitvi parlamentarnih sedežev v manjšini. Z majhno večino v zbornici je torej Churchill prevzel vladne posle in sestavil novo konservativno vlado, ki je že začela s svojim delom.

Tokio. — Japonska spodnja zbornica je s 307 glasovi proti 47 odobrila mirovno pogodbo, ki so jo podpisali v San Francisku. Prav tako so tudi odobrili varnostni sporazum z ZDA.

Ženeva. — Sneg je preprečil promet po prehodih Furka, Grismel, Klausen, Sv. Gothard, Oberalp, Simplon, Spluga in Susten. V bližini Zueriga je sneg zapadel do nadmorske višine 500 m. V Bernu pa so morali prvič čistiti ulice.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

Po širnem svetu

Bern. — Švicarski zvezni svet je javil osnutek zakona glede nakupa 200 tankov za skupno vsoto 20 milijonov frankov. O tem bosta razpravljali zbornici na zasedanju v decembru. Kupili naj bi francoske tanke modela „AMX-3“ s topom 75 mm.

Volilni program Kmečke gospodarske zveze

(Nadaljevanje s 1. strani)

Pogoj vsakega napredka je odgovarjajoče strokovno šolanje in gospodarska izobrazba.

„Kmečka gospodarska zveza“ zahteva na tem področju enakopravnost obeh jezikov;

„Kmečka gospodarska zveza“ zahteva ustanovitev javne slovenske kmetijske šole, priznanje pravice javnosti in dodelitev izdatnih dotacij gospodinjskima šolama v Št. Petru in Št. Rupertu;

„Kmečka gospodarska zveza“ zahteva uvedbo praktičnega kmetijskega pouka na kmetijskih nadaljevalnih šolah ter na zimskih izobraževalnih tečajih po vaseh.

V kmetijski zbornici mora biti poslovanje v obeh jezikih. Zato morajo vsi vodilni uradniki Kmetijske zbornice na jezikovno mešanem ozemlju obvladati oba jezika, ki jih govorimo v deželi.

Zahtevamo takojšne ukrepe za pravično razmerje cen med kmetijskimi pridelki in kmetijskimi potrebščinami, in smo proti vsem, ki se na račun dela drugih okoriščajo z nepreglednimi dobički.

Samo kmetijsko zadružništvo zagotavlja uspehe v tej borbi. Zato zahtevamo od Kmetijske zbornice vso podporo in zaslombo vsem vrstam kmetijskih zadrug.

Zahtevamo, da dobi Zveza slovenskih zadrug v Kmetijski zbornici svojega zastopnika.

Zahtevamo poenostavitev obdavčenja in socialnega zavarovanja. Hočemo, da tudi kmetje, ki svojo zemljo sami obdelujejo, dobijo priznano starostno rento in zajamčen človeka vreden življenjski večer.

Zahtevamo ureditev in zajamčenje vseh servitutnih pravic, predvsem pa pravic paše, ki jih imajo kmetje po obširnih gozdovih in planinah zemljiške gospode.

Zahtevamo, da dobijo ziljski kmetje povrnjene planine, ki so jim bile od fašistov nasilno odvzete v vojne in oboroževalne namene.

Pravico do zemljiške posesti ima samo tisti, ki zemljo sam obdeluje. Zahtevamo prepoved pokupovanja kmetij po veleposestnikih in nekmetih. Zahtevamo vso pomoč in zaščito kmečke posesti in kmečke družine.

Uresničenju teh načel in zahtev se bomo približali, če bo vsak volilni upravičenec, ki mu je lastna in svojih sosedov usoda pri srcu in ki ljubi svojo zemljo

volil 25. novembra kandidate „Kmečke gospodarske zveze“

KMEČKA GOSPODARSKA ZVEZA.

Ignotus:

Kaj je življenje in kaj je smrt

V zvonenju, ki plava na praznik mrtvih nad mesti in vasmi, v krizantemah in svečah na grobovih, v žalosti ob spominu na naše sorodnike in znance pod rušo, zaznava človekova misel staro vprašanje:

Kaj je življenje in kaj smrt?

Več tisočletij si je stavil človeški um, obdan od tolikih ugank in skrivnosti, mračno vprašanje: Kaj je smrt? Šele iz njega se mu je razvilo drugo vprašanje: Kaj je življenje? Preslab, da bi bil doumel in rešil to vprašanje, se je oprijel na vso moč prvega. Ločil je smrt in življenje v dva nasprotna svetova in smrt se mu je zdela močnejša od življenja. Spoznal je, da je priroda polna takih nasprotij; tema in svetloba, dobro in zlo sta v večnem boju. Vsaka izmed teh prvinskih sil utegne imeti svojega gospodarja; torej obstoje dobri in zli bogovi, duhovi, angeli, demoni itd.

Dolg je razvoj — do naših dni sega. Iz strahu pred smrtjo, zaradi nepoznavanja življenja in prirodnih sil, iz onemoglosti mišljenja pred velikimi svetovnimi ugankami, je človek veroval (v najrazličnejših oblikah in inačicah) v gospodarje ali gospodarja smrti in življenja, ki vladajo ali vlada nad dušami onstran groba, v svetu, ki si ga je zamišljala vsaka vera po svoje. In tako so zrasle piramide in številna verstva so vsaka zase odgovarjala na vprašanja o smrti. Vprašanje o življenju pa je bilo slej ko prej nerešeno: „reševalo" se je z vidika smrti, s stališča vere, da je človek izjemno, posebej ustvarjeno bitje med živimi bitji. Zemlja je edino možni svet; sonce, luna in zvezde so na „oboku" le „zaradi lepšega".

Tako se je človek navzel strahu pred smrtjo in je jel smatrati življenje za čakalnico pred vrati nebeških slasti ali peklenskih muk.

Mislil je na oni svet in ni razumel tega sveta.

Toliko časa, dokler se ni človeški um dovolj izostril, da je jel z opazovanjem prirode, nje bitja in žitja, počasi trgati gosto zapredeno tančico življenjskih ugank.

Nemara poznate staro legendo o Prometeju, ki je ukradel bogovom skrivnost ognja, pa so mu maščevalno naložili strašno kazen: prikovanemu na skalo so orli vsak dan kljuvali jetra in drob.

V bolečinah, v mukah, v bolesti, v preganjanju je človek iztrgal bogovem skrivnostni ogenj spoznanja. Bili so ljudje, ki so sedeli na prestolih in se oblačili v škrlat in trdili, da zastopajo božje veličanstvo in modrost.

Dolgo časa je veljalo o skrivnostih življenja to, kar so učile posvečene knjige ali kar so učeni možje „dognali" s samovoljnimi sklepi svojega uma, brez zadostnega opazovanja prirode in brez pripomočkov, ki so jih zahtevala nepopolna človeška čutila.

Ko pa je bila odkrita skrivnost brušenega stekla in smo dobili instrument, ki je nesluteno razširil obzorje človekovega pogleda, so se jeli vedno bolj jasniti megleni pojmi o življenju in o smrti. Obrnil se je daljnogled na nebo: Glej, pokazale so se gore na luni, videlo se je, da je tudi ondi „svet". V nekaterih bleščečih zvezdah, čijih pota so bila že dotlej zadosti raziskana, v tako zvanih planetih, je odkril človek nadaljnje nove svetove.

Tako se je po Koperniku, Galileju, Newtonu in po drugih velikih prirodoslovcih premaknilo „težišče življenja". Svet je dobil novo vesoljno podobo. Tako je bilo, kakor če mravlje spoznajo, da njih mravljišče ni vse, kar obstoji. Brez spoznanja vsemirja in njegovih enotnih zakonov pa ne bi bilo spoznanja, kaj je življenje.

Drobnogled se je obrnil k drobnim stvarem. Glej, odprl se je človeku svet, ki ga dotlej ni poznal. Odkril je celo vesoljstvo majhnih, drobčkanih delcev življenja.

Ali je bil še mogoč stari nazor, da je človek čisto posebno bitje in zemlja središče vesoljstva?

Izpregovorile so pečine. Globoko zakopane zemeljske plasti so izdale skrivnost davno zašlih dob, ko so živele drugačne živali in rastline. In neumorni učenjaki so dognali, da so današnje živali in rastline le popolnejši, novim razmeram prilagojeni potomci izumrlih vrst.

Tako je omikano človeštvo po spoznanju vsemirja in njegovih enotnih zakonov stopilo za velik korak naprej: k spoznanju o razvoju življenjskih oblik.

Kdo bi premeril vso dolgo in težavno pot? V jasnih potezah se nam kaže tole: Z drobnogledom je dosegel človeški um eno največjih svojih zmag: odkril je stanico. Od „stanic" vesoljstva je krenil človek k stanicam živih bitij.

Kaj je stanica?

Edinica življenja. Vsa živa bitja so sestavljena iz stanic, drobčkanih, prostemu očesu nevidnih posodic, v katere je položena mogočna življenjska sila. Človek je prav tako sestavljen iz stanic kakor vsaka žival ali rastlina; podvržen je tedaj istim zakonom in živi isto življenje.

Drobnogled je odkril dolgo vrsto najnižjih živi, enostaničnih organizmov, tako zvanih protistov. Ta enostanična bitja se gibljejo, hranijo in izločajo presnovljene snovi, dihajo, občutijo luč. Tudi množe se, čeprav na svojevrsten način.

Tako je človeški um prišel na dno življenja, k prvim vrelcem skrivnostne „žive vode".

Proučeval je razvoj in je spoznal, da so višja bitja prav za prav samo v državo stanic organizirane posamezne stanice, ki so si razdelile delo in s tem čudovito komplicirale ustroj življenja. Od enostaničnih bitij je šel razvoj k mnogostaničnim, iz ene oblike je izšlo milijone raznih oblik.

Niso še danes rešeni vsi problemi in ne razkrite vse skrivnosti življenja. Ali eno je sigurno: človek je podvržen istemu razvoju kakor vsa živa bitja na zemlji od amebe v umazani vodi tja do največjih živali in rastlin.

Zdaj je bilo treba rešiti vprašanje, kaj je tako zvana „mrtva snov"?

Moderna veda je dosegla tudi tu ogromne uspehe. Dognala je, kako prehaja „mrtva" snov v živo in obratno; razložila nam je sestav molekulov, teh „stanic" „mrtvih" stvari; odkrila je mimo tudi energijo, v kateri se življenje izraža. Dognala je, da je snov kljub neštetim prehodom iz raznih stopenj in oblik ista, večna in neuničljiva.

Meje med „živim" in „mrtvim" so se porušile. Enotne sile upravljajo ves svet od drobnega enostaničnega bitja preko vseh živi s človekom vred tja do ogromnih vsemirskih teles. In življenje — čeprav ga ne moremo umetelno ustvariti, ni nič, kar bi bilo izven splošnih zakonov snovi in energije, marveč je le izraz najpopolnejšega stanja v vesoljstvu.

Kje je kraljestvo smrti?

Danes se ne vprašujemo več: Kaj je življenje in kaj je smrt?

Vprašanje se glasi: Kaj je življenje?

Smrt je le stopnja vseobjemajočega življenja. Smrt ni njegov „nasprotnik", temveč druga njegova stran. Palica ima dva konca: ali sta si nasprotnika?

Smrt je v prirodi tako važen pojav kakor rojstvo. Bitjem je dana naloga, da opravijo svoje življenjske naloge in vrnejo snov, iz katere so sestavljena, v delavnico prirode, da jo „očisti" in uporabi za nova bitja.

Mar ne vdihavamo zraka, ki je bil nekoč v krvi naših prednikov?

Ne krožijo li v nas atomi iste snovi, ki je tvorila živa bitja pred nami?

Nemara so v katerem izmed nas atomi, ki so bili nekoč sestaven del Napoleona. Kdo ve?

Prav za prav vsak dan „umiramo". Od nas odhajajo stanice, ki so se izživele, ki jih priroda avtomatično, po svojih večnih zakonih, nadomešča z novimi. To je življenje, a to je hkrati tudi umiranje. Ko nas premagajo tuja bitja — bolezenski bacili — ki so se nam zarili v telo ali nam kake organske motnje tako skvarijo organizem, da se delovanje organov ustavi, ali pa nas starost ugasne, kakor ugasne leščerba, ki ji zmanjka olja — tedaj preneha stanično fiziološko življenje in se začne kemično.

Stojimo na grobeh, ki so zgolj kemična čistilišča stanične snovi. Človek se vrača k prvim, ki so ga sestavljale in prvine se uporabljajo za novo stanično življenje, kakor se izdahan zrak v rastlinah pretvarja v oni zrak (kisik), katerega potrebujejo plameni našega življenja.

Toda človek se boji smrti. Kot posameznik boče živeti. Zato bi bil rad neumrjoč.

Ni tukaj govora o nesmrtnosti duše, zakaj duša in nesmrtnost ne spadata v področje prirodnih znanosti, marveč sta zadeva vere.

Obstoji pa nesmrtnost tudi v prirodi.

Govorili smo o enostaničnih bitjih. Le-ta se ne delijo po spolih in se ne množe kakor n. pr. enospolne rastline. Enostanično bitje se čez nekaj časa razpolovi in iz njega nastaneta dva povsem enaka bitja. Tako gre v neskončnost. V tem svetu, kjer so sinovi lastni očetje, je naravna smrt neznana: protiste lahko uniči samo nasilna smrt.

Malo zaleže pri človeku taka tolažba. A tudi človek je v nekem pogledu — z prirodoslovnega vidika — neumrjoč.

Poznate li skrivnost človekovega nastanka?

Vsak izmed nas je del teles, ki jih morda že dolgo ni več. Sleherni človek je bil nekoč celica, ki je nastala iz spojitve moškega semena in ženskega jajčka, torej iz snovi dveh drugih organizmov. Tako gre „nepretrgana veriga" v nespoznatno preteklost.

Naše življenje se ponavlja v naših potomcih. Ko se zaplodi človeško bitje, se začne mogočen proces organiziranja stanic, ki ga prekine bodisi nasilna bodisi naravna smrt. Nobena pa ni konec individua, če ima le-ta potomce, še manj je, kaj pa, konec življenja.

Abotno bi bilo misliti, da bo kdaj človeški um premagal smrt v tem smislu, da je ne bi bilo. To bi utegnil doseči le tedaj, če bi bila smrt — kakor je verovalo človeštvo dolga tisočletja — izven življenja, sovražna življenju. Toda „smrt" je prav tako „življenje", kakor je „življenje" „smrt". Gre zgolj za razna stanja in stopnje. Gre za menjavo snovi.

Tudi svetovi umirajo. Luna je mrtev svet. Nemara bo nekoč razpadla kakor so razpadla vsemirska telesa, čijih ostanki „kosti", padajo zdaj na zemljo kot meteoriti. Zemlja bo nekoč mrtva. Tudi sonce se bo ohladilo. In kje, kje so meje življenja?

„Mrtva" snov se izrablja za „živo". Sončna energija, ki je zakopana v drevju davnih gozdov, se zdaj sprošča kot luč in gorkota v naših pečeh, ko naložimo premog. Mi sprejemamo duševne energije davno umrlih ljudi, ki so nam oslavili knjige, ki se iz njih učimo:

Neskončne so oblike življenja.

„A smrti ni nikjer..."

Oton Župančič:

Grobovi tulijo

šume in tulijo razpokani
kot nenasitna žrela, zevajoča
v polnočni mrak... kaj hočete od nas?

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast,
imeli smo jih — dali smo jih vam —
kaj hočete, grobovi, še od nas?

Grobovi tulijo...
vrtinci črni vstajajo iz njih
in kot vampirji se vijo po zraku
in žrtev iščejo z bodečimi očmi.

Oko ti plameneče — kam si se
zagledalo? Kaj hrepeniš v daljine,
v jasnine vedre? Sanjaš nadoblačno
razkošno luč?... Grobovi tulijo!

Ti krepka pest — tvoj meč je blisk žareč —
ko seka rane, poje melodije
svetlo in zmagovito skozi noč —
obstoj, obstoj — grobovi tulijo!

Uporne prsi ve, ki dihate
svobodni zrak, srce kipeče,
ki biješ, da te sluša milijon,
trpeči milijon — čuj, sodba ti
je pisana: grobovi tulijo!

Dokler ne pade zadnje jasno čelo,
ki lesketa na njem se večnosti poljub,
grobovi tulijo...

Živi v grobu

V Babjih Dolih južno od Gdynje je neka očiščevalna skupina odprla velik bunker nekdanje nemške vojske, ki je v njem imela skladišče z velikansko zalogo živil. Preden se je vojska umaknila pred sovjetsko premočjo, je bunker z eksplozijo zaprla, ne da bi vedela, ali je v njem še živa duša. Ko je zdaj očiščevalna skupina razstrelila vhod v bunker, sta se priplazili na dan dve izčrpani dolgobradi postavi. To sta bila poslednja dva izmed šest nemških vojakov, ki so bili v bunker zazidani in so se šest let preživljali s tam nakopičenimi živili.

Nihče ni vedel za to skrivnost. Nihče izmed dveh milijard ljudi, kolikor jih šteje naš planet. Sami so bili zakopani s svojo skrivnostjo živi v grob. Šest vojakov je vrgla usoda svetovne vojne daleč na zhod in jih zaprla pred svetom. Vedeli so za ta bunker in so se hoteli na umiku še „oskrbeti s tobakom". Kar tako, mimogrede, na umiku. To se je zgodilo 29. marca leta 1945 v Babjih Dolih pod Gdynjo.

V velikanskih bunkerjih, so takrat govorili nemški vojaki, so bojda pod zemljo obilni zakladi, ki jih bo tako in tako pobral vrag. „Človek božji," je rekel eden izmed šestorice, tu bi lahko leta in leta živeli." — in so se vtihotapili v bunker in začeli vlamljati v zaboje.

Ko je nemška vojska na umiku z miniranjem zaprla dohodke v podzemske bunkerje, za šestorico ni bilo več rešitve. Vhod v bunker se je zaprl. Zgoraj, spodaj, vsenaokoli: tri metra betona. Vojna je hrumela dalje. Nastala je tišina. Kje je strelec X? Kje podčastnik Y? — Pogrešani, kaj naj bi bilo drugega! Oni pa so bili zaprti v velikanski bunker. „Žretja za leta in leta..." Prekleto! Za zaboji vina, konservami, cigaretami, svečami, milom, kondenziranim mlekom, vžigalicami in poslasticami, v vlažnih betonskih kotovih, za skladovnicami moke in leče, kjer polzi voda po stenah, je prežala vanje grozna resnica: živi zakopani. In s to resnico vred je prežala groza blaznosti. Po štirih mesecih se je prvi izmed šestorice ustrelil. Pokopali so ga v moko, tik latrine, ki je bila tudi iz moke. Tako se je truplo ohranilo kakor mumija.

Spočetka je še bilo nekaj svečave. V večno temo so brlele sveče, kdaj pa kdaj je žarela tudi žagovina. Nato so kuhali na ognju od pisemskega papirja. Naposled je obstala poslednja ura, čas je prenehal. Ni bilo več razločka med dnevom in nočjo. Samo dolgočasni, obupni, ubijajoči hlad, s katerim prihaja smrt skozi nekatere razpoke. Je zunaj zima? Da. Prvo zimo je umrl drugi vojak, drugo zimo tretji in četrti. Za pokop je domala že primanjkovalo moke, takisto kakor je živim pošla svečava. V četrtem letu jim je ugasnila poslednja sveča. Tišini se je zdaj pridružila večna tema.

Oslepljena od temote, kakor molčeča, onemogla lemura sta poslednja dva ždela v temoti. „Žretja za leta in leta..."

In naposled, že vsa otopela za čustvene vzgibe, zaslišita neke glasove. Morda pa res..

Da, res: zunaj zadoni v tišino močan pok, spet se slišijo človeški glasovi. Zunaj je poletje, junij 1951. Poljski delavci so pri očiščevalnih delih razstrelili vhod v veliki podzemski bunker.

Zasopla, vsa porasla kakor divjaka se plazita poslednja dva na sončni dan. Prvega takoj ubije sonce, drugi umre ves slep nekaj dni nato v gdanski bolnišnici. Grozljiva novica gre v svet po časopisju in radiu. Nemški tisk pritiska v vseh strani. Poljaki pa nočejo dati pojasnil. Preko Helsinkov se razvedo skope potankosti. To je vse, kar vemo: tisti, ki je umrl v gdanski bolnišnici, je bil Berlinčan, ob smrti star 32 let. Nič drugega. Nobenega imena. A kaj bi tudi z imeni vpričo resnice, kakršne si ni mogla izmisliti Goyeva domišljija. Morda je usoda bolj milostna, če ne izda imen. Ostala bodo za vedno pozabljena.

Dr France Prešeren:

MEMENTO MORI

Dolgost življenja našega je kratka.
Kaj znancev je zaslula že lopata!
Odprta noč in dan so groba vrata,
al dneva ne pove nobena pratka.

Pred smrtjo ne obvarje koža gladka,
od nje nas ne odkupjo kupi zlata,
ne odpodi od nas življenja tata
veselja hrup ne pevcev pesem sladka.

Naj misli, kdor slepoto ljubi sveta
in od veselja do veselja leta,
da smrtna žrtev vsak dan bolj dozori.

Znabiti da, kdor zdaj vesel prepeva,
v mrtvaškem prtu nam pred koncem dneva
molče trobental bo: „Memento mori!"

Očetova veljavnost

Ko sem hodil drugo leto v šolo enorazrednico, sem dobil nalogo, ki je seveda nisem naredil. Šel sem rajši z drugimi dečki na gmajno orehe klatit. Kar nas je prišlo naslednji dan v šolo brez naloge, smo bili zaprti, kajpak. Zato sem zamudil doma obed.

„Kod si hodil?" me vpraša oče. Hudo je bilo povedati po pravici. Toda laž mi je oče tako pristudil, da se nisem mogel zlagati. Še danes jo sovražim.

Mati je postavila predme skodelico postane jedi, oče pa je segel po klobčiču hodničnega sukanca, odtrgal dolgo nit in mi velel:

„Nogo!" Dvignil sem nogo in strahoma čakal, kaj bo. Oče me je otvezel za nogo na nitko in me privezal k stopici javorove mize.

„Tako! Sedaj boš pa doma zaprt, da boš videl, kaj je tvoja dolžnost."

Pahnil je predme torbico s šolskimi knjigami in odšel z vsemi drugimi iz hiše na travnik nakladat otavo. Hišna in vežna vrata je pustil nalašč odprta na stežaj.

O, ali veste, kaj se pravi tlačiti na vozu seno, otavo, v soncu — in potem še jahati domov grede na konju? Če ne veste, vas pomilujem, kakor sem — ubogi jetnik — pomiloval tedaj samega sebe. Toda nitke se nisem upal utrgati. Oče me je otvezel, in po pravici! Tudi pajčevina bi me bila držala.

Fran Finžgar

Simon Jenko:

TROJNO GORJE

Gorjé, kdor nima doma,
kdor ni nikjer sam svoj gospod;
naj križem svet preroma,
saj vendar tujec je povsod.

Gorjé, kdor se useda
za tujo mizo žive dni;
vsak grižljaj mu preseda,
požirek vsak mu zagreni.

Gorjé, kdor zatajiti
prisiljen voljo in srcé,
bedakom posoditi
čas mora, glavo in roké.

Iz povesti:

Cvetje v jeseni

Dr. Ivan Tavčar

Skoraj šest tednov sem že tičal na Jelovem brdu in delo me je obsekalo, kakor obseka tesar svoj hlod v smrekovem gozdu; bil sem tenak in vitek, da sem lahko lazil po hribih. Po večerji smo obsedeli še nekaj časa pri mizi. Povedal sem, da grem zjutraj na Blegaš, češ da že pet let nisem bil gori. „Oh-ta“, se je oglasila Meta, „mati, ali grem lahko z njim?“ Mati je bila v vsakem pogledu prva instanca. Odgovoril pa je oče Boštjan: „Čemu boš hodila? Zate je prehuda pot; sicer pa tudi doma lahko dobiš kaj potrebnega dela.“ Besedo „potrebnega“ je mož poudarjal s posebnim naglasom. Meti se je povesila šobica in prav nič prijazno ni pogledala svojega roditelja Nasproti dvema ženskama pa gospodar ni podrl, kar je samo ob sebi umevno. Barba ni dolgo premišljevala: „Čemu bi ne šla? S svojim človekom bo vendar še smela, če jo s sabo vzame. Kar šla bo!“ S tem je bila Boštjanu pravda izgubljena. Drugo jutro ob osmih sva odšla. V svoji bisagi sem vzel nekaj s sabo, pa ne preveč. A ne smete misliti, da sem nosil na nogah visoke nogavice ali pa kake bingljajoče hlačice ob kolenih. Vse to se pred Presečnikovo hčerjo ni smelo nositi, ker je bilo grdo in smešno. Hodila sva po lepih senožetih pod Koprivnikom, kjer raste mnogo leščevja. Tisto leto je bilo rodovitno, zategadelj ni čuda, da sva takoj krenila s pota ter lazila od grma do grma. Tekmovala sva, kdo dobi več lešnikov in kdo večjo kolubico. Zmagala je Meta, ki je imela oko kakor veverica in tudi ne manjše spretnosti od veverice, če je bilo treba samca ali pa kobulico upogojiti z veje. Prekosila me je v vsakem pogledu. Iztaknila je kobulico, ki je štela osem lešnikov. Žalibog, vmes sta bila dva slaba, katerih jedri sta bili gluhi! „To bo mati vesela“, se je bahala Meta, „ko bo videla moje lešnike! To bo potres o božiču!“

Ko sva se vrnila na pot, je že poiskala dva pripravna kamna, s katerim je trla svoje lešnike. Dospevši do Kala, ji ni bilo skoraj nič ostalo, tako da je potrla in pozobala še zadnji ostanek, rekoč: „Ej, saj bo letos dosti orehov!“ Na Kalu sva poiskala najprej studenec, slovit po vsi Selški in Poljanski dolini, ki z imenitno svojo vodo hladi in krepi potnike na Blegaš. Napolnila sva steklenico in povedati moram, da je bila potem voda na vrhu skoraj še ravno tako mrzla kakor na Kalu pri vrelcu. S sedla sva krenila ne na strmo pot, temveč na položno. Ta drži daleč naokrog za Blegašem, dokler te ne privede na Mali Blegaš. Prijetna je bila ta hoja: povsod zeleno bukovje, jelke in smreke. Vmes so pri tleh poganjale v velikih šopih hudičele (rododendron), a ne spominjam se, so li nosile še tak pozabljen cvet ali ne; pač pa se dobro spominjam, da so po bukvah napravljali velik nemir sivkastomodri brglezi, ki so čokali po deblih gor in dol. Ako sta se srečala z grahastim plezalčkom, ki pleza samo gor, dol pa ne more, ga je sivomodri hudobnež takoj pognal, da se je čulo obilo takega čivkanja. Tisti dan sem hotel Meti govoriti o svoji ljubezni ter ji na dolgo in na široko razložiti, da mora postati moja žena in da jo bom dal v mesto, kjer se nauči kuhanja in nemške govorice. Kakor vidite, drage dame, sem si bil skoval popoln načrt, ki pa je bil — česar se takrat še nisem zavedal — ponesrečen in neporabljiv. Planinško to rožo presaditi v gosposko zemljo je moralo ostati brezuspešno delo kar ve najbolje veste. A tisti dan na poti okrog Blegaša mi je tičal neusmiljeni ta načrt v glavi in le na priliko sem čakal, da bi ga stresel pred deklico. Pa govori o ljubezni, če je Meta kar meni nič, tebi nič počepila na zemljo, stolkla sredi pota prav zadnja dva lešnika, ju s slastjo shrustala s svojimi belimi zobčki ter vzkliknila: „Joj, kako so dobri!“ Včasi sva se srečala s pogledi; nekaj se je zasvetilo iz njenega očesa, a vzlic temu je dejala: „Nikar me tako čudno ne glej!“ Kako naj bi bil torej govoril o svoji ljubezni! Ta dan je bila zgolj otrok, ki se je veselil, da je smel biti v moji družbi. Dospela sva do Ajdove rebri. Na desno in na levo je bil gozd izsekan. Zategadelj je rasla tam dolga trava, vmes pa je bilo vse polno rdečih jagod. Te so bile sicer že vse obrane, ker jih zobljejo ptice in kače; a Meti se je vendar še posrečilo, da je dobila rastlino, na kateri sta viseli dve rdeči jagodi in je na enem njenem vršičku čepel majhen bel cvet. Bila je presrečna: „Eno meni, eno tebi!“ Z ustnicami je odtrgala jagodo, nato pa brez vsake zadrege meni ponudila šopek. Kakor ona, zaužil sem sad, a cvet sem spravil z veliko skrbnostjo v listnico. „Proč vrži“, je zaihtela. „V mestu me bo cvetje spominjalo nate. Meta!“ Nekaj rdečice se ji je pokazalo na licu, vendar tega ni več omenjala. Ko sva dospela na Mali Blegaš, se je nama odkril Porezen v svoji dolgočasnosti in odkrila se je nama Črna prst v divni svoji lepoti. Luže na Malem Blegašu so bile suhe in tudi ovac ni bilo, ki se navadno v tolpah pasejo tam. Pred nama se je dvigala visoka glava starega Blegaša. Ker je Meta ta dan prvič hodila na goro, se ji je poznalo, da je razočarana. Menila je, da sva že na vrhu, a bila sva šele na Malem Blegašu. Vzdihovala je, no, pa sva sedla in počivala. Po odpočitku sva polagoma lezla navzgor, in sicer po stezah, katerih je mnogo, pa so vse nezanesljive. Nekaj časa pripravno hodiš, v hipu pa ti zgine steza izpod noge, da sam ne veš kdaj. Nato moraš po gladki travi plezati, dokler ne stakneš druge steze, ki pa te ravno tako slepari kakor prejšnja. Utrudljiva je taka hoja. Med slovenskimi gorami naš Blegaš ni velikan. In ne obdaja ga veličastnost, katera obdaja naše snežnike in katere je že nekoliko deležen sosed Rakitovec. Obdaja ga samo ponižna lepota skromne slovenske planine, katera ne pozna ne večnega snega, ne neplodnih mlevov, ne divjih prepadov. A vzlic temu v svoji skromnosti stotero poplača truda polno pot, ki jo moraš prehoditi do tratnate njegove strehe. To sva občutila z Meto, ko sva obstala na vrhu. Do svojega sedmnajstega leta je živela v znožju pod Blegašem, a do tega dne še ni bila na njem. Ako bi po vaseh okoli Jelovega brda povpraševali, bi se takoj izkazalo, da vsaj dve tretjini prebivalstva še nikdar ni bilo na Blegašu. Naši kmetje hodijo pač le tja, kamor jih vabi delo. Meta si ni mogla oddahniti, tako so jo bili prevzeli vtisi lepega razgleda. Nebo sicer ni bil prav jasno in sapa je podila oblake nad vrhom, da so kakor ovce hiteli proti jugu. Gorenjski in kamniški snežniki so se kazali v vsi svoji čistoti. Od Triglava pa do Ojstrice sem ji moral našteti vse bele očake, navesti njihova imena. Odprl se je svet, o katerem se Meti do takrat še sanjalo ni.

Pravijo, da se proti jugu vidi Jadransko morje. Bil sem mnogokrat na Blegašu, a morja nisem nikdar ugledal. Ta dan se je daleč tam spodaj nekaj kadilo; vzlic temu je dekle trdovratno trdilo, da natančno razločuje modro morje. Nato sva se ozrla k strani, kjer leži bela slovenska Ljubljana. Kdor ima dobro oko, lahko opazi ljubljanski grad, a jaz ga nisem mogel nikdar opaziti. Mogoče pa je, da ga je Meta z bistrim očesom vendarle opazila. Izpregovorila je: „Tam je torej Ljubljana, kjer ti stanuješ!“ Zamislila se je in pri tem se je morda zavedala, da v kratkem odidem. Videlo se je, da je žalost prepregla obrazek. Zamolklo je vprašala: „Kdaj zopet prideš?“ „Če prej ne, k tvoji poroki, ko se boš možila, Meta! Tisti dan hočem plesati.“ Nevoljno je viknila: „Nič!“ Ta „nič“ je bil vedno dokaz, da je naša Meta huda. Dolgo je zrla proti jugu, kjer je v domišljiji gledala sinje Jadranske morje. Pri tem mi ni mogla prikriti, da se ji je bila ob levem očesu utrnila prav drobna solza ter ji lezla po licu. Obrnila se je čisto od mene, da bi ne opazil, kako si je obrisala mokro lice. Pa sem vendar opazil. Da jo premotim, sem jo pozval, da pojdiva gledat, ali se ne dobi še kaj planinskega cvetja. To raste samo na selški strani Blegaša. Ta breg sva torej prehodila in preiskala. Gričev je bilo vse polno, a cvetja na njih ni bilo. Istotako ni bilo murk, katerih je ob priličnem času prav mnogo. Skoraj ni bilo pričakovati uspeha, bilo je že prepozno. „Tu je pa zvezdica“ je vzkliknila Meta ter res izbrskala iz goste trave zakasnelo majhno zelenkasto planiko, ki se včasi dobi na Blegašu; kakšno leto jih na je več, kakšno pa zopet ni nobene. Po daljšem izkanju sva jih še nekaj iztaknila v travi in Meta je vse skupaj obdržala za spomin na tisti dan, ko je bila z mano na Blegašu. Nato sva sedla v neko dolinico, kakršne so značilne za Blegašev vrh. Čas je bil, da se po dolgi hoji nekoliko okrepčava. S sabo nisva imela bogvekaj. S ponosom lahko izrečem, da nisem nikdar zastopal stališča tistih vedno lačnih in vedno žejnih hribolazcev, ki bi na Kredarico ali na Begunjščico najrajši s sabo vzeli težko obloženega velbloda. Pri tej priliki je pokazala Meta vse dobre lastnosti male gospodinje. Odvezala je ponižno bisažico ter po travi razvrstila z važnim obrazom, kar sva imela s sabo; za vsakega kos črnega kruha, nekaj suhih češpelj in nekaj orehov. Prinesla je tudi dva kamna, da bi mogla orehe tolči, vmes pa je postavila steklenico, v kateri sva bila na Kalu nalovila mrzle studenčnice. „Da bova laže pila“, je omenila z veliko resnostjo, „sem vzela repuljico od doma, ker je grdo piti iz steklenice same.“ Tolkla sva orehe ter jedla s črnim kruhom, kar je dobro. Tudi suhe češplje sva jedla s črnim kruhom, kar zopet ni slabo. Hladno vodo pa sva pila iz ene in iste „repuljice“ in kakor zaljubljen dijak sem pil vedno na tistem mestu, kamor je bila poprej pritisnila Meta rožnata svoja usteca. Planinski blagor! Preobdala jo je moč zraka in oči so ji skupaj lezle. Meta je hotela spati. Napravil sem ji iz bisažice majhno zglavje: nato je legla in takoj zaspala.

Odlomek iz knjige

Spomini na mladost

L. N. Tolstoj

Osemnajstega aprila smo izstopili iz popotne kočije pred vrati našega doma v Petrovskem. Pri odhodu z Moskve je bil očka zamišljen; ko ga je Volodja vprašal, če je mama bolna, je samo žalostno pogledal in molče prikimal. Po poti se je precej pomiril, toda čim bliže smo bili domu, je postajal njegov obraz bolj in bolj potrt. Ko smo stopili iz kočije in je vprašal zaposlenega Foka, ki je pritekel naproti: „Kje je Natalija Nikolajevna?“, se mu je glas tresel in v očeh so zasijale solze. Dobri stari Foka je skrivaj pogledal nas in povesil oči. Odprl je vrata, se obrnil in odgovoril:

„Že šesti dan ni izvolila zapustiti spalnice.“

Milka, kakor sem kasneje zvedel, je od tistega dne, ko je mama zbolela, neprenehoma žalostno cvilila; zdaj je veselo planila k očetu, skakala po njem, bevskala in mu lizala roke, toda očka jo je odrinil in šel skozi salon v knjižnico, kjer so bila vrata naravnost v spalnico. Čim bliže je bil tej sobi, toliko bolj je z vsako kretnjo kazal razburjenje. Skozi knjižnico je stopal po prstih, komaj dihal in se pokrižal, preden je prijel kljuko zaprtih vrat. Iz hodnika je pritekla razkuštrana in objokana Mimi. „Ah, Pjotr Aleksandrič!“ je zašeptala z izrazom resničnega obupa. Opazila je, da očka pritiska na kljuko, pa dodala komaj slišno: „Tu skoz ne morete — vhod je iz dekelske sobe.“

O, kako težko je vse to vplivalo na mojo otroško domišljijo, razburkano s strahotno slutnjo nesreče!

Šli smo v dekelsko sobo; na hodniku smo trčili ob norčka Akima, ki je nas zmerom razveselil s svojim spakovanjem, toda v trenutek se mi sploh ni zdel smešen, narobe: ničesar me ni tako bolestno zadelo kakor njegov nesmiselno minodušni obraz. V hištrni sta dve dekleti vstali od svojega posla in nas pozdravili s tako bridkim izrazom, da me je prijela groza. Prešli smo Mimino sobo in očka je odprl vrata spalnice. Desno od vrat je bilo dvoje zastrtih oken; pri enem je sedela Natalija Slavišna z naočniki na nosu in pletla nogavico. Ni skočila, da nas poljubi, kakor običajno, samo vstala je, nas pogledala skozi naočnike in solze so se ji usule ko toča. Prav nič mi ni ugajalo, da vsi, brž ko nas zagledajo, bruhnejo v jok, prej pa so bili popolnoma mirni.

Levo od vrat je stala španska stena, za njo pa postelja, mizica, omarica, založena z zdravili, in velik nasłanjač, v katerem je dremal zdravnik. Zraven postelje je stalo mlado, zelo plavolaso in izredno lepo dekle v beli jutranji halji. Malce si je zavihnila rokave in je dajala ledene obkladke na glavo mami, ki je ta trenutek nisem videl. To je bila „lepa Flamka“, o kateri je pisala mama in je kasneje igrala tako pomembno vlogo v življenju vse naše družine. Ko smo vstopili, je dvignila roko z mamine glave in si popravila na prsih gube svoje halje, potem pa rekla šepetaje: „ V nezavesti.“

Bil sem strašno obupan v tem trenutku, vendar sem nehote opazil sleherno malenkost. V sobi je bilo skoraj temno, soparno, mešali so se duhovi po meti, kolonjski vodi, kamilicah in Hofmannovih kapljicah. Ta vonj me je tako prevzel, da mi ga sploh ni treba zaduhati — samo spomnim naj se nanj, pa me domišljija v trenutku postavi v tisto mračno zatohlo sobo in mi obudi vse podrobnosti strahotnega trenutka.

Mama je imela odprte oči, toda videla ni ničesar. O, svoj živ dan ne bom pozabil njenega strašnega pogleda, tako polnega trpljenja!

Odpeljali so nas iz sobe.

Kasneje sem vprašal Natalijo Savišno o maminih zadnjih trenutkih. Povedala je:

„Ko so vas odpeljali, se je ona, golobica moja, še dolgo premetavala, kakor da jo tule nekaj davi. Potem je povesila glavo z blazine in zadremala tako mirno in pokojno kakor angel. Komaj sem odšla pogledat, zakaj ne prineso zdravila, že je ona dušica moja, vse razmetala krog sebe in neprenehoma klicala vašega očka. Sklonil se je nadnjo pa že ni mogla več povedati, kar bi bila rada. Samo usta je odprla in vnovič stokala: „Moj Bog, moj Bog! Otroke! Otroke!“ Hotela sem steči po vas, toda Ivan Vasiljič me je ustavil: „Rajši ne, še huje bi jo razburilo.“ Potem je samo dvignila roko in jo spet pov sila. Bogve, kaj je hotela s tem. Sodim tako, da je vas, nenavzoče blagoslovila. Bog ji je očividno skratil milost, da bi v zadnjem trenutku videla svoje otroke. Potem se je, golobica moja, malce pridvignila, takole sklenila roke in iznenada rekla s takim glasom, da se ne smem spomniti: „Mati božja, ne zapusti jih!“ Zdaj jo je bolečina zgrabila prav za srce, po očeh smo videli, da ubožica grozno trpi. Padla je na blazino, zagrabila z zobmi rjuho in solze, bog nebeški, so ji lile v potokih.“

„In potem?“ sem vprašal.

Nataliji je zaprlo besedo: obrnila je glavo v stran in bridko zajokala.

Mama je umrla v strašnih bolečinah.

Žalost

Drugi dan pozno zvečer sem hotel mamo še enkrat videti. Premagal sem nehotični strah, tiho odprl vrata in po prstih stopil v sobo.

Na sredi je stal oder s krsto, okrog nje so trpolele sveče v visokih srebrnih svečnikih. V koncu je sedel djačok in s tihim enoličnim glasom prebiral psalme.

Ustavil sem se pri vratih in pogledal na oder; toda imel sem tako objokane oči in razdražene živce, da nisem ničesar mogel razločiti; vse se je nekako čudno združevalo — luč, žamet, beger, veliki svečniki, rožnat, s čipkami obšit podglavnik, venec, kapica s trakci in še nekaj prosojnega voščene barve. Stopil sem na stol, da pogledam mamin obraz, toda tam, kjer je ležala glava, sem spet zagledal taisti bledožolti prosojni predmet. Nisem mogel verjeti, da je to mamino obličje. Napeto sem začel gledati in počasi le spoznal na obrazu znane, mile poteze. Videl sem, da je to res mama, in zadrhtel od groze. Zakaj so njene zaprte oči tako udrte? Od kod ta strašna bledica in črnikasta lisa pod prosojno kožo na enem licu? Zakaj je ves obraz tako strog in hladen? Zakaj ustnice tako blede in tako prelepo, tako veličastno nagubane, z izrazom takega nezemskega miru, da me spreletava leden srh po hrbtu in laseh, ko jih gledam.

Gledal sem in občutil, kako neka neumljiva, nepremagljiva sila vleče moje oči na to mrtvo obličje. Nepremično sem ga zrl, domišljija pa mi je čarala podobe, cvetoče od življenja in sreče. Pozabljal sem, da je truplo pred menoj, ki sem ga gledal nesmiselno kot predmet, brez sleherne zveze z mojimi spomini, da je to truplo: mama. Zamišljal sem si to zdaj v tej, zdaj v drugi podobi — živo, veselo, nasmehljano. Zatem me je nenadoma prevzela kaka poteza na bledem obličju, ki je prikovala naše moje oči — spomnil sem se grozne resničnosti, zatrepetal, toda pogleda nisem odmaknil. In vnovič je domišljija premagala resničnost in vnovič je spoznanje resničnosti razbilo sanje. Nazadnje je domišljija omagala in me nehala varati. Zginila je tudi zavest resničnosti in ostal sem docela brez misli. Ne vem, kako dolgo je trpelo to stanje, ne vem, kakšno je pravzaprav bilo. Vem le, da sem začasno izgubil zavest svojega obstanka in užival neko vzvišeno, nedopovedljivo prijetno in žalostno naslado.

Morda je na svoji poti v boljši svet mamina prelepa duša otožno gledala nazaj na zemljo, kjer je zapustila nas. Videla je mojo bridkost zasmilil sem se ji, in je na perutih ljubezni z nebeškim smehljajem sočutja splavala nazaj, da me potolaži in blagoslovi.

Vseh mrtvih dan

Spet smo v novembru in ko veter stresa zadnje orumenelo listje z dreves in ugaša tisočero življenj, ko se narava pripravlja v svojem večnem presnavljanju k novemu življenju, se spominjamo onih dragih, ki jih ni več med nami ter govorimo nemo govorico z mrtvimi in smrtjo samo. Množice hitijo v teh mračnih jesenskih dnevih na pokopališče in krasijo gomile svojih dragih, polagajo krizanteme in prižigajo lučice, znamenje življenja. Pokopališča sličijo otožnim jesenskim vrtovom. Za vse nas vsi oni, ki so pred nami ali z nami izoblikovali lice naše domovine in nas samih, niso mrtvi in niso pozabljeni. Legli so le k počitku, da si odpočijejo od izpolnjenega dela in truda, mnogih razočaranj in bridkosti življenja in mi nadaljujemo tam, kjer so morali oni prenehati. Zato smo z dragimi pokojnimi vse življenje povezani ter romano v teh dnevih na pokopališča in v tihem spominu obnavljamo vezi z našimi mrtvimi.

In spet se pojavlja v nas prastaro vprašanje o smislu smrti, kakor se vprašujemo tudi o smislu življenja. Preveč smo navezani na kratko razdobje življenja od rojstva do smrti, da bi našli dovolj tolažbe v tem, da je smrt snovno večno se presnavljanje iz bitja v bitje in je posamezniku določena le kratka doba zavestnega življenja. Zaradi tega se v teh dnevih spet in spet vprašujemo, čemu človeštvo nasilno krajša in končava življenje. Niso še zaceljene rane klanja in uničévanja svetovne vojne, spet padajo predčasno življenja na korejskem bojišču in iz dneva v dan grozi nova svetovna morija. V tem razmišljanju se znova spominjamo 52milijonov grobov, v katerih so razmetane žrtve vseh narodov, ne glede na to, če so si stali nasproti kot prijatelji ali sovražniki. V smrti so si vsi enaki. Iz grobov naj ne klije sovraštvo temveč mir in sprava.

Tudi naša ožja slovenska domovina je posejana z grobovi junakov, katerim spominu se vedno, posebno pa ob teh dnevih klanjamo v globokem spoštovanju in nepozabni ljubezni, ker so se uprli nasilju in poginu naroda.

Uprli so se smrti in s skrajno požrtvovalnostjo sprejeli nase največje osebne odpovedi, najhujše napore, najtrše preizkušnje iz enega samega prepričanja in vere. Naj tudi pademo, samo da bo živel narod, živel v lepši prihodnosti v miru in pravičnosti. Prav je, da njihove grobove okrasimo, žrtve spoštujemo in jih ohranimo v živem spominu potomcem.

Niso še uresničene ideje, za katere so šli naši junaki v boj in smrt, še je naša domovina tožna, v svetu še ni zavladala pravičnost in svoboda za vse narode. Toda svetli zgledi naših najboljših naj svetijo dalje, zakaj mi smo na vrsti, da nadaljujemo delo, ki so ga ti tako junaško in požrtvovalno začeli. Kljub ozemeljskim in narodnim krivicam, ki nas še zdaj zadevajo, verujemo s pesnikom:

„Še bo kdaj pomlad,
še bo napočil zor . . ."

če si bomo vztrajno prizadevali in se borili, da „prepir iz sveta bo pregnan", da „rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak."

Po naši zemlji

Železna Kapla

Pred štirinajstimi dnevi, dne 15. oktobra 1951, smo praznovali pri Kolarju v Železni Kapli ženitovanjsko slavje. Bilo je tako prijetno in domače, da smo se šele danes popolnoma zavedli, da je minilo popoldne in minila noč, ki je ne bomo kmalu pozabili. Številni gostje smo imeli v svoji sredi dva mlada človeka, ki sta se vzljubila in si obljubila, da se bosta kot mož in žena rada imela in si ostala zvesta vse do zadnjega dneva. S tem novoporočenim parom smo se na ženitnini iz srca veselili po pristni naši domači slovenski navadi.

Ta naša slavljenca sta bila daleč naokoli znana nevesta Tinca Oraže iz Lepene in ženin Pepi Sadolšek iz Lobnika. Ob dobri postrežbi iz kuhinje in kleti Kolarjeve gostilne, ob akordih razigrane godbe in plesu, petju in pristnimi šalami dovtipnih svatov smo se prav dobro imeli. Marsikak lep in star običaj, ki je ob takih priložnostih v navadi, so uveljavili na tej svatovščini. Pa tudi kradli so, seveda, enkrat nevesto, spet ženina in je bilo mnogo zabave, preden so se spet znašli. In tudi „teto" Katico, ki je s svojo ognjevitostjo dala svatovščini močan poudarek, so navdušeni fantje v neopaznem trenutku ukradli in je za to „teto" oplačkani „camar", Stoparjev Šimej, vse podvzel, da jo je spet iztaknil ter se je pri iskanju pošteno utrudil. Tako se je končno spet vse lepo uredilo in prehitro so potekle nočne urice, ko so se ob svitu pričeli gostje razhajati vsak sebi.

Novoporočenca, Tinca in Pepi, sta se podala na svoje stanovanje, kjer bosta čuvala svoje domače ognjišče in v vsakdanji življenjski borbi skupno preživljala lepe in srečne dneve družinskega življenja in skupno delila tudi bridkosti, ki so često v življenju neizogibne. Čestitamo in želimo novoustanovljeni slovenski družini vse najboljše!

Šmihel nad Pliberkom

V nedeljo, dne 27. oktobra t. l., smo na šmihelskem pokopališču pokopali staro Oplenovo mater Marijo Čarf. Pokojna mati je dosegla visoko starost 87 let. Šele 24 let je bila stara, ko se je iz Šmihela pri Gospe Sveti priženila k Oplenu v Gonovece. Njen mož, Alojzij Čarf, je umrl ze pred 35. leti in je bila od tedaj pokojna mati vdova. Vse svoje dolgo življenje je posvetila neutrudnemu delu za domačo hišo in družino. Otrok se ji je rodilo sedem, ki jih je vzgajala v značaje, zavedne člane slovenske narodne družine. Eden izmed sinov, Miloš, je študiral in postal slovenski duhovnik in službuje v Sloveniji. Vsi so poznali rajno Oplenovo mater kot dobro in gostoljubno ženo, zato je uživala ljubezen in spoštovanje daleč naokoli.

V nedeljo je bil lep jesenski popoldan, ko je spremila dolga vrsta žalnih gostov staro Oplenovo mater na njivo miru k zadnjemu počitku. Domači gospod župnik se je na grobu poslovil od pokojne in se zahvalil za številno udeležbo. Moški in mešani pevski zbor, pod vodstvom Miheja Sadjaka, ji je zapel žalostinke. Oplenova mati naj si odpočije od trudapolnega življenja, preostalim sorodnikom pa naše odkrito sožalje!

Volilna zborovanja Kmečke gospodarske zveze

V nedeljo, 4. novembra 1951, ob 8.30 uri
v Št. Jakobu v Rožu pri Šimeju
Govorita: Ogris Janko in Janežič Janko;
v nedeljo, 4. novembra 1951, po maši
v Hodišah
Govori: Kramer Lovro.
v nedeljo, 4. novembra 1951, ob 10.30 uri
v Bilčovsu pri Miklavžu
Govori: dr. Mirt Zwitter.
Kmetje, udeležite se vaših zborovanj!

Škocjan

Prosvetaši v Škocjanu so nas preteklo nedeljo, 27. t. m., razveselili z dobro pripravljeno kulturno prireditvijo. Igrali so Finžgarjevo dramo „Veriga", ki je napravila na gledalce močan vtis, posebno še, ker so bile vloge posrečeno razdeljene in doživeto odigrane. Obe predstavi, popoldanska in večerna, sta bile dobro obiskani.

Obirsko

Dne 7. oktobra 1951 smo pozdravili v naši župniji novega gospoda župnika Tomaže Holmerja. Po prestavljanju s kraja v kraj, po volji nacionalno šovinističnih priganjačev, ki jim knezoškofijski ordinariat v Celovcu prerad ustreza, je priromal gospod župnik k nam na Obirsko in mi smo ga z velikim veseljem in prisrčno sprejeli. K sprejemu se je zbralo mnogo ljudi, pevci so mu zapeli „Zadoni nam", otroci so mu zborno deklamirali in zapeli, v imenu faranov pa mu je izrekel dobrodošlico gospod učitelj Polanšek. Gospod župnik Holmer se je vidno ganjen zavalil za iskreni sprejem in tudi potožil, da ga preganjajo iz kraja v kraj. Prepričani pa smo, da je prišel na Obirskem med ljudi, kjer se bo počutil dobro in to mu tudi iskreno želimo.

OPOZORILO

Danes bomo polagali vence na grobove padlih partizanov in žrtev vojne. Vabimo prebivalstvo k udeležbi!

Celovec

Ob začetku 86. dodelitvene dobe življenjskih potrebščin na živilske nakaznice uvaja Koroška sekcija za oslepele vsled vojne podporno akcijo z zbiranjem prispevkov s pomočjo razdeljevalcev življenjskih potrebščin na drobno. — Pisatelj J. F. Perkonig čita iz svojih najnovejših del v celovškem radiu. Čital je pretekli ponedeljek in bo nadaljeval v ponedeljek, 5. novembra, ob 18.30 uri. Čita iz del, ki so izšle pred kratkim: „Heller Bruder — dunkle Schwester" in „Maturanten".

Celovška mestna klavnica — 40 let

Dne 30. oktobra t. .l. je podjetje celovške mestne klavnice praznovalo 40-letnico svojega obstoja. Nastanek modernih klavnic spada v dobo velikih odkritij na področju znanosti iz medicine, kar je povzročilo, da so morala vsa merodajna mesta upoštevati higijenske in zdravstvene zahteve prebivalstva, kar je zadevalo tudi naprave javnih klavnic. Dne 8. marca 1910 je celovški mestni svet sklenil, da bodo zgradili novo klavnico na Trabesingerjevem zemljišču severno od škofijskega vrta. Dne 30. oktobra 1911 je začela nova klavnica obratovati z vsemi modernimi napravami.

Pomen obsežne moderne klavnice se je kmalu izkazal kot zelo važna naprava. V prvi svetovni vojni od 1914 do 1918 je mogla zmagovati številčno silno narastel zakol živine za

(Nadaljevanje na 6. strani)

KOLEDAR

Četrtek, 1. november: Vsi sveti.
Petek, 2. november: Verne duše, Just.
Sobota, 3. november: Bogoljub.
Nedelja, 4. november: Karel Bor., škof.
Ponedeljek, 5. november: Caharija in Elizab.
Torek, 6. november: Lenart.

SPOMINSKI DNEVI

1. 11. 1813 — Rojen v Njegoših v Črni gori pesnik Petar Petrovič Njegoš — 1896 — Max Sklandanovsky je predvajal prvi film.
2. 11. 1877 Rojen ruski pesnik Nikolaj Nekrasov — 1918 — Upor v avstro-ogrski mornarici.
3. 11. 1762 — Rojen voditelj srbskih upornikov Karadjordje Petrovič.
4. 11. 1683 — Rojen v Trbižu dramatik Anton Košutnik — 1918 — Avstrija je sprejela premirje — 1943 — Težke borbe na Ilovi gori.
5. 11. 1688 — Revolucija v Angliji — 1810 — Rojen češki pesnik Karel Hynek Maha
6. 11. 1771 — Rojen izumitelj kamenotiska Alojz Senefelder — 1893 — Umrl skladatelj Peter Iljič Čajkovski — 1932 — Umrl v Ljubljani humoristični pisatelj Rado Murnik.

10

Dolgo so se branili kmetski zavezniki. Vse naskoke ljutega sovražnika so krepko odbijali. Mislil sem že, da Turki ne morejo več naprej. Ali glejte, proti poldne se zasliši strašen krik in vrišč. Turki so prišli po ovinkih od obeh strani in so napadli kmete za hrbtom. Hipoma se je polastil sovražnik kmetskega tabora in tu so pomorili vse, kar se jim ni drage volje vdalo. Le nekaj kmetov se je rešilo. Mnogo so jih ujeli, največ pa se jih je borilo do zadnjega vzdiha.

Zdaj so imeli Turki prosto pot in cesto. Jeli so pleniti in požigati na vse strani. Trgi in vasi, hiše in koče so se izpreminjale hitro v prah in pepel. Še zdaj gorijo po dolinah in brdih posamezna poslopja in rdečijo nebesni obok. Ljudje vijejo roke in vpijejo na pomoč. Živina rjuje, kakor da bi čutila nesrečo svojih gospodarjev. Le kruti sovražnik nima čuta, ne srca; pustoši in uničuje, kar mu pride pod roko.

Naposled se je utaboril Turek v dolini pri Podkloštru. Ondi počiva tudi nocoj. Jutri utegne korakati naprej, toda kvečjemu more priti le do Beljaka. Tam sta pa Žalnikov Vinko in junaški Davorin na preži, ki nam bodeta hitro izporočila, kam se od ondod napoti sovražnik. A meni se močno dozdeva, da Turki ne pridejo v Rožno dolino. Ta okraj je preveč oddaljen od glavne ceste in zelo odročen turški vojski."

Zadnje besede so potolažile preplašene duhove. Ker pa je bilo prepozno, da bi šli še nocoj otroci in žene domov, so polegli na trdo zemljo, da se odpočijejo od silnega truda.

Nad njimi pa je čuvalo nebo in neštevilne zvezdice. Mesečna krogla je plavala po širnem nebesnem oboku in obsevala temno zidovje. Zdaj pa zdaj se skrije za oblake, katere je gonil lahen vetrič, a kmalu pokaže zopet svoje bledo lice in razsvetli spečo množico. Izmed nje se vzdiguje tu pa tam kodrava glavica. Sanjavo in skrivnostno gleda okoli po spečih sosedih, a hitro se zopet nagne in leže na tla. Najbrž je sanjala, da se bliža kruti sovražnik; ko pa je videla vse mirno okoli sebe, se je zazibala znova v blagodejno spanje.

Le Mirko ni mogel najti miru in počitka. Šel je v stolp. Ondi je gledal iz line na svoj in Miklov dom v Svetnah. Mislil je na svojo nevesto Zaliko, ki jo popelje že v nekaterih urah pred oltar. Zaupno je zrl v svojo bodočnost in si v duši slikal prihodnjo zakonsko srečo.

A v istem trenutku mu nehote stopi Almirina podoba pred oči. Bila je ravno taka, kakor tisti večer, ko se je pozno v noči zaklela proti njemu. Te neljube slike se dolgo ni mogel iznebiti; šele proti jutru je rahlo zaspal.

Deveto poglavje

Ko se je jelo daniti, vstajala je že množica in zapuščala svoje trdo ležišče. Tedaj že ni bilo več človeka na Gradišču, ko so začeli prvi žarki jutranjega sonca zlatiti vrhove koroških gora. Le Mirko je še spal. Odhajajoči tovariši ga niso hoteli vzbuditi iz sladkega spanja, dobro vedoč, da je njih vodja utrujen. Šele ko je prisijalo sonce skozi lino na njegovo lice, se je vzdramil naš prijatelj. Začudil se je, da je tako pozno vstal, a kesal se tega ni. Saj je bilo to sladko spanje, ki ga je šele proti jutru zazibalo v blažene sanje.

Sanje, ki jih ima človek v ponedeljek zjutraj, so pa resnične, kakor mislijo ljudje.

Mirko je sanjal o svojem življenju, o svoji sreči in nesreči, o Zaliki in — Almiri. A vse, kar se mu je sanjalo, je bilo res. Le škoda, da je bil zjutraj potegnil roke po licu in si je mel oči, preden se je umil. Zakaj s tem je izbrisal tudi sanje iz glave. Nič ni vedel o njih, kakor tak konec: . . . Neznana podoba v beraški, raztrgani obleki se mu približa. Pogleda ji ostro v oči, da jo spozna. A hipoma ga potegne nase lepo okrašena nevesta . . . !

V tem trenutku pa so zadeli zlati sončni žarki Mirku v lice in ta se je v sanjah prebudil.

Na Serajnikovem domu so bili že vsi pokonci, ko je došel Mirko z Gradišča. Praznično so bili opravljeni domačini, kakor posli. Od blizu in daleč so prihajali v Svetne ljudje, da vidijo lepo nevesto Zaliko in bogatega ženina.

Mirko stopi v sobo. Tu najde Zaliko, sedečo zraven očeta in matere. Presrčno pozdravi ženin svojo nevesto in jo vpraša, rekoč:

„Kako si kaj prvikrat počivala pod našo streho? Gotovo se ti je sanjalo kaj neljubega, da si tako zamišljena. Govori, Zalika!"

„Bog nedaj, da bi vse sanje bile resnične! Vse dejanje

Čez sto tisoč obiskovalcev letno v Postojni

Pravljična lepota Postojnske jame privlačuje veliko število obiskovalcev iz vse naše države, pa tudi z vsega sveta. Po osvoboditvi je obiskalo Postojnsko jamo okrog 900.000 ljudi. Največji obisk je bil leta 1949, ko si je 197.429 ljudi ogledalo kristalne bisere naravnih lepot Postojnske jame. Letos pa je obiskalo Postojnsko jamo že nad 120.000 ljudi. Medtem ko so v prejšnjih letih zabeležili le neznatno število obiskovalcev iz inozemstva jih prihaja sedaj vedno več. Letos si je ogledalo Postojnsko jamo že nad 4000 inozemcev. Samo v avgustu jih je bilo 2278. Največ je bilo med njimi Francozov — 1256, Avstrijcev 1019, Angležev 286, Američanov 180, 119 Nemcev ter več Nizozemcev, Dancev, Italijanov, Belgijcev, Švedov, Argentincev, Turkov, Egipčanov ter celo 1 Korejec in Indijec.

Postojnsko jamo je 7. avgusta t. l. obiskal mladi belgijski kralj Baudoin. Prišel je inkognito, a izdal se je sam in zato pač smemo zabeležiti njegov obisk.

„Notranjski muzej" v Postojni je imel zarodek pravzaprav v zbiranju dokumentov in zanimivosti iz narodnoosvobodilne borbe. Ker pa se je pri urejevanju razstav o NOB nabralo tudi precej zanimivosti iz začetka italijanske okupacije v letu 1918, so zamisel o stalnem muzejskem oddelku o NOB razširili na pravi muzej. Potreba po pravem muzeju se je sčasoma pokazala kot nujna, saj je to predvsem narekovalo zbrano gradivo iz daljne preteklosti. A tudi prizadevnost upravnika muzeja je pomagala pri rasti oz. ustanovitvi pravega muzeja.

Prvi predmet, ki je bil poklonjen bodočemu muzeju v Postojni, je bil notranjski vivček, katerega je leta 1880 izdelal doma Franc Geržin iz Velikega Otoka pri Postojni. Upravnik ustanovljenega muzeja je ta predmet prejel meseca februarja leta 1946. Skrbno ga je shranil, sam pa med tem časom nabral od ljudi še številne druge predmete iz preteklosti.

„Notranjski muzej" je torej ustanovljen in odprt. Razen upravnika „Notranjskega muzeja", Lea Vilharja, skrbe za zbiranje predmetov muzejske vrednosti tudi tako imenovani muzejski zaupniki po vaseh. Prav ti iščejo in zbirajo stare predmete, razen tega pa tudi zapisujejo razne zanimivosti iz preteklosti. Od vseh 50 muzejskih zaupnikov, kolikor jih dela za „Notranjski muzej", sta najpridnejša zaupnika v Grahovem in na Vel. Otoku pri Postojni. Mnogi zaupniki sicer zatrjujejo, da bi muzej v Postojni lahko že precej „obogatel" s starimi dragocenostmi, če bi ljudje predmete, ki jih imajo doma, in jih ne potrebujejo, poslali vanj. No, verjetno je to res! Saj je bil ta predel slovenske zemlje v daljnji preteklosti zelo poznan, zlasti v dobi francoske okupacije. Sicer pa je prav okolica Postojne v preteklosti pomenila nekakšna vrata za srednjo Evropo.

Nekaj zelo starih in zanimivih predmetov še dandanes hranijo ljudje kar doma. Tako imajo v Orehku pri Postojni popolne obleke poštarjev iz starih „poštarskih" časov. Žal, teh oblek muzej ne more dobiti, ker jih tamkajšnji prebivalci uporabljajo raje za pustne prireditve. Dalje ima nekdo v Postojni zelo staro nakovalo, vendar ga ne odstopi muzeju. Podobno je s ključem nekdanjega Predjamskega gradu, a ga tovariš iz Landila, ki si ga je prilastil, noče oddati muzeju niti upravi Predjamskega gradu. Morda bodo ljudje kasneje, ko bo v muzeju zbranih še več starih predmetov, sami spoznali, da stari predmeti spadajo bolj v muzej, kakor pa med domače „zanimivosti".

A kljub takim in podobnim težavam imajo v „Notranjskem muzeju" v Postojni že nad 7000 muzejskih predmetov. Da zbirajo muzejsko gradivo v zadnjih letih hitreje, je najlepše razvidno iz naslednjih številk: leta 1948 so imeli 341, leta 1949 že 2276, lani 3088 in letos do meseca julija že nad 7100 muzejskih predmetov. Med temi predmeti so všteti tudi številni dokumenti iz muzejskega oddelka o narodnoosvobodilni borbi.

Najstarejši predmet izvira iz leta 1293. To je doma izdelan sveder iz Grahovega. Nadalje hranijo v muzeju pergamentni dokument iz Loža iz leta 1477. Tudi precej numizmatičnih predmetov, celo iz rimskih časov hranijo v muzeju. Med važnejšimi znamenitostmi so še: razne stare čelade, sulice, meči, žigi, medalje, helebarde, viteške opreme, sohe, skrinje, svečniki, fotelji iz časov rokokoja, keramični izdelki, nekaj zemljevidov, starih nad 150 let, knjiga o najboljših učencih iz Postojne iz leta 1705, fotografije iz starih časov, ki prikazujejo Postojno in Postojnsko jamo, zemljiške knjige iz leta 1880, itd.

Zelo bogato je pa zlasti opremljen oddelek muzeja „Primorska v borbi za svobodo od 1918 do 1945 leta", ki so ga odprli letos meseca aprila. V tem oddelku so prikazani številni dokumenti, diagrami in slike, ki nazorno prikazujejo kako so se Slovenci na tem področju borili za svobodo.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Petek, 2. november:

6.10 Jutranja glasba — 7.15 Jutranji koncert — 11.00 Dopoldanski koncert — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.30 do 15.00 Jaka Špicer: Vsi sveti (zvočna igra) — 16.00 Pevska ura — 16.20 Za mladino — 18.45 Kmečka oddaja.

Sobota, 3. november:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 9.00 do 9.30 Iz slovenske literarne zakladnice — 9.30 Kar si želite — 10.30 Veder dopoldne — 11.00 Četrt ure za ženo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.00 Opoldanski koncert — 13.45 Tukaj govori UNESCO — 14.15 Mesto in dežela! — 14.30 Pozdrav zate — 15.15 Tedensko kulturno zrcalo — 18.30 Koncertna ura.

RADIO LJUBLJANA

Četrtek, 1. november:

7.00 Jutranji koncert — 8.15 Naša pesem — 9.00 Spomini padlih partizanov: Pesmi Karla Destovnika-Kajuha in Mirana Jarca — 10.00 Simfonični koncert — 11.00 Naši partizanski grobovi — 11.15 Pester opoldan, spored — 12.40 Znamenite scene iz oper — 14.00 Jezikovni pogovori — 14.10 Baletna glasba — 15.10 Želeli ste — poslušajte! — 17.20 Slovenske narodne poje zbor Radia Ljubljana — 18.00 Za pionirje — 18.30 Pojo slavni basisti — 19.00 Kulturni pregled — 19.40 Motivi junaštva v jugoslovanski glasbi — 22.15 Lahek nočni spored.

Petek, 2. november:

5.30 do 7.30 Glasba za dobro jutro — 12.00 Opoldanski koncert — 13.00 Zanimivosti in znanosti iz tehnike — 14.00 Slovenske narodne iz Koroške, Gorenjske in Prekmurja — 15.30 Želeli ste — poslušajte! 16.20 Koncert po željah — 17.10 Narodne pesmi pojo Fantje na vasi — 17.50 Pisan spored izvaja na harmoniko Vili Lokošek — 18.10 Po različnih plateh, o različnih stvareh — 18.30 Naše polke in valčki — 21.00 „Svet v satiri in humorju".

Sobota, 3. november:

5.30 Glasba za dobro jutro — 13.00 Naši priljubljeni ansambli vam bodo peli in igrali (spored slovenskih narodnih pesmi s plošč) — 14.15 Melodije iz Španije — 15.30 Želeli ste — poslušajte! — 17.10 Nekaj operetnih potpurijev — 17.30 Tedenska kulturna kronika — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.20 Narodne pesmi poje komorni zbor Radia Ljubljana pod vodstvom Milka Skoberneta — 18.40 Dve francoski orkestralni skladbi — 19.15 Poje kvartet bratov Mills — 20.00 Veseli večer — 20.40 Pisan venček veselih zvokov — 21.30 Igra zabavni orkester Radia Ljubljana — 22.15 Za ples in razvedrilo.

RADIO SCHMIDT

„hiša malega človeka"

Radio-aparati za vsakogar · (obroki po dogovoru) elektro material, žarnice za domačo uporabo in prodajo · Moderna reparaturna delavnica · Študijo za snemanje na plošče.

Celovec, Bahnhofstrasse 22, Tel. 29-48

RAKI SO USTAVILI LADJO

Petrolejska ladja „John Good" (10.000 ton) je morala nedavno stati cele tri ure na odprtem morju blizu Južne Kalifornije. Zaplula je namreč v jato majhnih morskih rakov, ki jih je bilo toliko, da so ji zamašili cevi za črpanje vode v parni kotel. Mornarji so cevi s težavo očistili, zato so pa imeli kuhanih rakov dovolj za nekaj dni.

PASJA ZVESTOBA

Iz Holandije poročajo o nenavadnem dokazu pasje zvestobe. V Roermund v osrednji Holandiji se je po 6 letih vrnil k svojemu gospodarju volčjak, katerega so leta 1945 odpeljali s seboj umikajoči se Nemci. Kako je psiček po tako dolgem času našel in spoznal svojega gospodarja, je pač uganka.

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia:

Od 2. do 5. novembra:

„Desperados" (barvni film)

Dne 4. novembra ob 10.00 in 14.00 uri pravljična predstava:

„Rotkäppchen"

Od 6. do 8. novembra:

„Horizont in Flammen" (barvni film)

Peterhof

Od 2. do 8. novembra:

„Die drei Musketiere" (barvni film)

Dne 4. novembra ob 10.00 in 14.00 uri izredne predstave:

„Buffalo Bill"

Dne 3. in 4. novembra:

„Bleichgesicht" (barvni film)

VRBA

Dne 2. in 3. novembra:

„Die rote Lola"

Dne 4. in 5. novembra:

„Föhn"

BOROVLJE

Dne 1. novembra:

„Der Verfolgte"

Od 3. do 5. novembra:

„Großstdtnacht"

40 let celovška mestna klavnica

(Nadaljevanje s 5. strani)

vojaštvo. Masovni dotok konjev po razpadu leta 1918 so mogli klati samo, ker je bila klavnica higijensko in prostorninsko primerno urejena. Leta 1922 so v pozne nočne ure izvrševali transitne zakolje za Italijo, kar je bil nadaljnji dokaz za zmogljivost celovške klavnice.

Izgradba modernega mesno higijenskega laboratorija za bakteriološko preiskavo mesa ter 1. julija 1927 uvedena določba o preiskavi svinjskega mesa glede na trihine in uvedba dolžnosti trihinskega ogleda za vse v Celovcu zaklane svinje kakor za uvožene sveže še ne predelano svinjsko meso, vključitev predmestnih občin v področje celovške klavnice, obvladanje velikih tedenskih sejmov za klavno živino, ogromno narasel zakol v drugi svetovni vojni, ukrepi proti razširitvi bolezni svinjske okromelosti v letih 1939/40, naprava obsežnih podzemskih hladilnic ter posebne klavnice za zakolje zaradi kužnih bolezni, so nadaljnja dejstva o zmogljivosti celovške klavnice.

Dne 5. marca 1945 je bila celovška klavnica vsled bombadiranja občutno razdejana ter so morali takrat za oskrbo z mesom uporabiti vse obstoječe stare klavnice v okoliških občinah. Po bombah razdejano klavnico so po vojni, s težkočami sicer, ker je bila nabava gradbenega materiala otežkočena, v primeroma kratkem času obnovili in zavzema danes v vrstah avstrijskih klavnic spet staro mesto.

Prispevajte v tiskovni sklad

---

in nehanje človeško je sicer v božjih rokah, ali svojim nocojšnjim sanjam le ne verjamem," odgovri plaho nevesta svojemu ženinu. Na licu se ji bere nekak notranji strah, a deklica se hitro ohrabri in nadaljuje:

„Sanjalo se mi je, da sem se poročila s svojim ženinom. A pot od cerkve do ženinovega doma je bila tako dolga in trnjeva, da sem hodila sedem let, preden sem prišla do njega. Po sedmih žalostnih in tužnih letih sem jela šele uživati zakonsko srečo."

Te besede so pretresle Mirkovo dušo, ali on se je premagoval. Še enkrat je prisegel nevesti ljubezen in zvestobo.

Medtem so jeli prihajati svatje in družice. Ni še pretekla ura, in zbrani so bili vsi od blizu in daleč. Tudi okoli cerkve sv. Jakoba se je trlo sila radovednega ljudstva.

Vse je gledalo, moški in ženske, deklice in mladeniči, zalo nevesto in lepega ženina, ko sta prihajala k poroki sredi svojih svatov. Vse se je veselilo nad novima zakoncema in ju blagrovalo, ko sta se vračala kot mož in žena domov. Med gledalci ni bilo niti enega sovražnika, niti zavidljivega očesa.

V Svetnah je kraljevalo ta dan zgolj veselje in sama radost. Obhajala se je velika gostija pri Serajniku, najpremoženejšemu kmetu v Rožni dolini. Mnogo ljudi je bilo iz okolice. Še prostora niso imeli po hišah. Celo na prostem so se gostili in veselili.

Človek bi bil lahko mislil, da nikogar ne manjka. Vendar pa so pogrešali sosedje nekoga med gledalci pri cerkvi, kakor tudi doma med gosti. Zlasti fantje so se ozirali po znanem dekletu, a nikjer ni bilo videti — Almire, niti njenega očeta.

Da ni bilo Tresoglava med gosti, se ni zdelo čudno nikomur. Vedeli so vsi, da je zdoma po kupčiji že več nego štirinajst dni. A zakaj ni bilo Almire, to je znal le Mirko in slutila tudi — njegova nevesta.

Ves dan ni bilo deklice na izpregled. A ko so proti večeru fantje, radostni in veseli, pripeli k Almirinemu domu, jim je rekla njena mati, da je Almira bolna; naj ji tedaj ne zamerijo, da ne more priti v njih družbo . . .

Medtem ko so pri Serajniku obhajali gostijo in se radovali ženin in nevesta, svatje in družice, se je utaboril na ravnem polju pred mestom Beljakom glavni stan turške vojske. Tu so imele počivati sovražne čete in pleniti

Na vse strani je bil poveljnik odposlal svoje oddelke, da plenijo in ropajo. Njegov namen je bil, da si vojska pridobi mnogo blaga in bogastva ter veliko kristjanov odvede v sužnost. Vse drugo, česar čete ne morejo vzeti s seboj, pa se naj pokonča z ognjem in mečem. Največ mu je bilo seveda do srebrnih in zlatih dragocenosti in do mladih kristjanskih deklet.

Vsak turški poveljnik si je pridobil pri cesarju najvišjo naklonjenost in največ zaslug s tem, da mu je prišedši z ropa in plena, podaril lepih kristjanskih devic. Najlepše izmed vseh si je vzel sultan v svojo last kot sužnice, manj zale pa je daroval dvornikom v znamenje svoje naklonjenosti.

Naravno je torej, da je turški poveljnik, prišedši do Beljaka, takoj na vse strani razposlal svoje čete na plen in rop. Le v Rožno dolino ni bil namenjen noben oddelek. Zakaj naravnost tja tedaj še ni vodila nobena širja cesta, in sovražnik je tudi mislil, da ni mnogo plena pričakovati v takih odročnih krajih.

Le tako si moremo razlagati, zakaj niso bili Turki že v prejšnjih letih došli v Rožno dolino. Saj so ropali pred petimi leti (1473) po podjunski in celovški ravnini ter so došli celo do Vetrinja in Žihpolja. Tri leta pozneje (1476) so bili prišli skozi Kranjsko, sledeč reki Savi, na Koroško pri Trbižu. Odtod so se bili vsuli takrat, kakor to leto, proti Beljaku. Ondi so vse požgali in opustošili. V pepel se je tistikrat izpremenil Podklošter, kjer so se menihi hrabro in vztrajno branili v samostanu. Do tal so pogorele vse vasi, hiše in koče od Trbiža do Velikovca. Vsa ravnina pri Beljaku, vse polje v celovški okolici in Podjunski dolini je bilo pokončano in steptano. Le Rožna dolina je ostala nedotaknjena. Ondotni prebivalci so bili tako srečni, da še niso videli krvoločnega Turka, niti čutili njegovega handžra.

Tako srečni bi bili menda Rožanje tudi to leto, ko ne bi bilo Almire in njenega nekrščanskega očeta.

Pozno zvečer, ko je bilo v turškem taboru že vse potihnilo, se je pritihotapila moška postava, v črno haljo zavita, k turškemu taborišču. Straže so ujele nočnega ogleduha in ga odvedle k poveljniku v glavni stan.

Bil je Tresoglav. Dal se je nalašč ujeti ter zahteval potem, naj ga peljejo h glavnemu poveljniku, češ da mu ima nekaj važnega izporočiti. Zlasti so mu bili vojaki zavoljo tega prizanesli, ker je znal malo po turško, dobro pa laški govoriti. Vse to je kazalo, da je tujec v tem kraju in kot tak najbrž vdan tudi Turkom.

(Dalje)